

**Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky
na roky 2022 až 2030**

Obsah

I. ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE	9
Stav väzenskej populácie v Slovenskej republike	10
Náklady na zabezpečenie výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody	12
Väzenský personál	13
Alternatívne tresty	15
Strednodobá prognóza vývoja počtu väznených osôb	16
Medzinárodné štandardy	17
II. RÁMCOVÝ NÁVRH RIEŠENIA SYSTÉMOVÝCH NEDOSTATKOV	19
a) Vytváranie štandardných podmienok na život vo väznici	19
b) Rozvoj zmysluplných a adresných resocializačných a výchovno-vzdelávacích	21
programov	21
c) Statická a dynamická bezpečnosť a prevencia	22
d) Ľudské zdroje a vzdelávanie	23
e) Podporné procesy a udržateľné životné prostredie	24
III. KONCEPČNÉ CIELE A ÚLOHY	26
Posilnenie princípu individualizácie spôsobu výkonu trestu	26
<i>Vonkajšia diferenciácia</i>	27
<i>Zameranie diagnostiky odsúdených na identifikáciu rizík</i>	27
<i>Podmienečné prepustenie</i>	27
<i>Organizácia a riadenie</i>	28
Prehĺbenie systému diferenciácie väznených osôb	28
<i>Zmiernený režim výkonu väzby</i>	29
<i>Prvoväznená osoba</i>	29
<i>Otvorené väznice / oddelenia</i>	29
<i>Doživotné tresty</i>	29
<i>Oddiel špecializovaného zaobchádzania</i>	29
<i>Výstupný oddiel</i>	30
Posilnenie sociálnych kontaktov väznených osôb	30
<i>Návštevy</i>	30
<i>Telefonovanie</i>	31
<i>Umiestňovanie odsúdených</i>	31
<i>Výkon trestu odňatia slobody matiek s deťmi</i>	31
Rozvoj zmysluplných a adresných aktivít realizovaných s väznenými osobami	31
<i>Materiálne a personálne predpoklady</i>	32
<i>Štandardizácia a akreditácia</i>	33

<i>Obvinení</i>	33
<i>Negramotní obvinení a odsúdení.....</i>	34
<i>Nebezpeční odsúdení a odsúdení s duševným ochorením alebo poruchou osobnosti</i>	34
<i>Váznení cudzinci.....</i>	34
<i>Senilné väznené osoby.....</i>	34
<i>Zamestnávanie.....</i>	35
Posilnenie vnútornej bezpečnosti a individuálneho výkonu režimových činností.....	35
<i>Elektronické zabezpečovacie prostriedky.....</i>	36
<i>Režimové činnosti.....</i>	36
<i>Disciplinárne konanie</i>	36
<i>Predvedenie pred oprávnené orgány</i>	36
<i>Mladiství.....</i>	37
<i>Dekompenzované väznené osoby</i>	37
Zlepšenie materiálnych podmienok výkonu väzby a výkonu trestu pre väznené osoby	37
<i>Ubytovacie kapacity</i>	38
<i>Spoločné priestory.....</i>	38
<i>Cely a izby</i>	38
<i>Internet</i>	39
Bezpečnosť a prevencia.....	39
Vyššia bezpečnosť a ochrana väznených osôb, väzenského personálu a iných osôb	39
<i>Výzbroj</i>	40
<i>Osobné ochranné pracovné prostriedky</i>	40
Vyššia bezpečnosť objektov chránených zborom	40
<i>Služobní psi</i>	42
<i>Drony a protidronová ochrana</i>	42
<i>Detekcia nepovolených vecí v ústavoch a detenčnom ústave.....</i>	42
<i>Lustrácia osôb.....</i>	42
<i>Prevencia a odhaľovanie nedovolennej činnosti, trestnej činnosti, radikalizácie, extrémizmu a samovražedného konania.....</i>	42
<i>Vonkajšia ochrana objektov zboru.....</i>	42
Vyššia bezpečnosť eskort.....	42
<i>Kamery v eskortných vozidlách.....</i>	43
<i>Pripojenie zboru do digitálnej siete Sitno</i>	43
Zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti.....	43
Modernizácia a lepšia dostupnosť zdravotnej starostlivosti.....	43
<i>Digitalizácia RTG zariadení</i>	44
<i>Doplnenie prístrojového vybavenia</i>	44
<i>Rehabilitačná starostlivosť o väznené osoby</i>	44

<i>Zdravotnícke zariadenia ústavov</i>	44
<i>Starostlivosť o odsúdených so špeciálnymi požiadavkami</i>	45
Lidské zdroje a vzdelávanie väzenského personálu	45
Personálna stabilizácia a zvyšovanie konkurencieschopnosti na trhu práce	45
<i>Systemizácia a obsadzovanie funkčných miest</i>	46
Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov, kariérny rast a spolupráca	46
<i>Vstupné vzdelávanie väzenského personálu</i>	47
<i>Celoživotné vzdelávanie väzenského personálu</i>	47
<i>Kariérny rast</i>	48
<i>Vysokošpecializovaný personál</i>	48
Podporné činnosti a udržateľnosť prístupu k životnému prostrediu	48
Zabezpečenie základných sociálnych práv väznených osôb	48
<i>Odievanie</i>	49
<i>Stravovanie</i>	49
Realizácia projektov so zameraním na udržateľnosť životného prostredia	50
<i>Tepelné hospodárstvo a znižovanie emisií zo zdrojov tepla</i>	50
<i>Čistiarene odpadových vôd a nakladanie s odpadovými vodami</i>	51
<i>Vodozádržné opatrenia</i>	51
<i>Odpadové hospodárstvo – predchádzanie vzniku rozložiteľných komunálnych odpadov a zhodnocovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov</i>	51
<i>Ubytovne pre obvinených a odsúdených – zníženie energetickej náročnosti</i>	51
<i>Pravidelné opravy a údržba majetku štátu v správe zboru</i>	51
<i>Obmena vozového parku</i>	51
Informatizácia	52
Hardvérová a softvérová modernizácia informačných technológií	52
<i>Hardvérové a softvérové vybavenie</i>	52
<i>Bezpečnosť a monitoring sietí a informačných systémov</i>	53
Rozvoj a údržba bezpečnostných systémov ústavov	53
<i>Integrovaný bezpečnostný systém</i>	54
IV. ZÁVER	55
PRÍLOHY	
Príloha č.1 - Prehľad aktivít a doterajších výstupov národného projektu Šanca na návrat	
Príloha č.2 - Sumár odporúčaní Výboru CPT z pravidelných návštev Slovenskej republiky	
Príloha č.3 - Sumár úloh podľa sledovaného času plnenia	
Príloha č.4 - Predpokladané dopady opatrení uvedených v rámci vytvárania štandardných podmienok na život vo väznici	
Príloha č.5 - Výber základných údajov z analýzy predpokladaných dôvodov rastúceho počtu väzenskej populácie	

Príloha č.6 - Využitelnosť ubytovacích kapacít a počty obvinených a odsúdených k
23. 07. 2021 pri 4m²

Príloha č.7 - Podmienečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody a jeho kľúčové zmeny

Príloha č.8 - Rámcové náklady na plnenie úloh

Príloha č.9 – Podmienky výkonu väzby a výkonu trestu mladistvých

Koncepcia väzenstva Slovenskej republiky na roky 2022 až 2030

Posledným štítom štátu ochraňujúcim spoločenské vzťahy pred osobami, v prípade ktorých sú prostriedky iných právnych odvetví a alternatívnych trestov z rôznych dôvodov neúčinné, je väzenský systém. Komplex inštitúcií prevádzkovaných 24 hodín denne 7 dní v týždni a navzájom prepojených hlavných a podporných procesov však nezabezpečuje iba dočasné obmedzenie slobody pohybu osôb dôvodne podozrivých zo spáchania trestného činu na účely trestného stíhania (výkon väzby) a osôb právoplatne odsúdených za spáchanie trestného činu (výkon trestu odňatia slobody), ale vytvára podmienky na spravodlivé vysporiadanie sa s následkami trestného činu a cieľavedomú prípravu odsúdených na život po prepustení, ktorá by mala chrániť spoločnosť pred opakovaným páchaním trestných činov. **Úroveň väzenského systému je v každom štáte zrkadlom sankčnej politiky, hodnôt, myšlienok a tradícií spoločnosti.**¹

Úlohy väzenstva na Slovensku napĺňa Zbor väzenskej a justičnej stráže (ďalej len „zbor“), ktorý sa hlási k zásadám demokracie, právneho štátu, presadzovania ľudských práv a boja proti akýmkoľvek prejavom diskriminácie. Súčasná podoba a stav slovenského väzenského systému a postavenie zboru je výsledkom dlhého vývoja **v chápaní účelu trestu, pretrvávajúceho vysokého počtu odsúdených** s uloženým nepodmienečným trestom odňatia slobody² **a na to nadväzujúcimi problémami** najmä s preplnenosťou väzenských objektov, životnými podmienkami väznených osôb, možnosťou odbornej práce väzenského personálu a financovaním nepretržitého chodu väzenských objektov.

Za ostatných 10 rokov prešla vykonávacia časť trestného konania niekoľkými zmenami v oblasti právnej úpravy (čiastkové zmeny podmienok výkonu väzby a výkonu trestu v roku 2014), materiálno-technických podmienok (rekonštrukcie ubytovacích priestorov a signálno-bezpečnostnej techniky ústavu Bratislava, časti ústavov Dubnica nad Váhom, Nitra-Chrenová) a s podporou Európskej únie aj v oblasti aktívneho prepájania relevantných subjektov penitenciárnej a postpenitenciárnej starostlivosti v národnom projekte Šanca na návrat³. Pred Slovenskou republikou ostávajú i naďalej nevyriešené viaceré **systémové otázky, na ktoré opakovane upozorňuje Európsky výbor na zabránenie mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania (CPT)**⁴ **a vláda Slovenskej republiky sa ich v Programovom vyhlásení vlády SR na roky 2021 – 2024 zaviazala naplniť.**⁵

Očakávania kladené na väzenstvo a zbor do ďalšej dekády sú:

- a) vytváranie štandardných podmienok na život vo väznici,

¹ "Ukážte mi vaše väzenie a ja vám poviem, aká je vaša spoločnosť" Sir Winston Churchill, politik a premiér Spojeného kráľovstva, ktorý rovnako patril medzi reformátorov trestného systému a vykonávacieho konania.

² Slovenská republika patrí dlhodobo medzi krajiny európskej únie s najvyšším počtom väznených osôb na 100 tis. obyvateľov (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Prison_statistics).

³ Stručný prehľad aktivít a doterajších výstupov národného projektu Šanca na návrat realizovaného vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje je uvedený v prílohe č. 1. Detailné informácie o projekte, aktuálnom stave implementácie, relevantných výsledkoch sú dostupné na internetovej stránke projektu www.sancanavrat.sk.

⁴ Sumár odporúčaní Výboru CPT z pravidelných návštev Slovenskej republiky je uvedený v prílohe č. 2.

⁵ „Vláda SR bude pokračovať v humanizácii a zmierňovaní obmedzení osôb vo výkone väzby a vo výkone trestu v kontexte odporúčaní vnútroštátnych a medzinárodných inštitúcií, s osobitným dôrazom na vzdelávanie a posilňovanie pozitívnych sociálnych väzieb prostredníctvom zvyšovania dostupnosti foriem kontaktu väznených osôb s rodinou, najmä kontaktu medzi dieťaťom a jeho odsúdeným rodičom.“.

- b) rozvoj zmysluplných a adresných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov podľa aktuálnych kriminologických poznatkov a adaptabilný prístup prepúšťaných odsúdených trh práce a s tým súvisiace inkluzívne vzdelávanie,
- c) posilnenie bezpečnosti,
- d) vzdelávanie väzenského personálu v oblasti ľudských práv, rozvoj sociálno-komunikačných zručností, nácvik praktických zručností pri krízových situáciách,
- e) aplikácia strategických cieľov prechodu Slovenskej republiky na uhlíkovú neutralitu a relevantné ciele politiky súdržnosti v oblasti energetickej efektívnosti, zníženia emisií skleníkových plynov, zlepšenia kvality vôd a stavu v zásobovaní vodou a čistení odpadových vôd (najmä modernizácia technologických zariadení - kotolne, čistiarne odpadových vôd, obmena vozového parku s využitím elektromobility a budovaním vlastných dobíjacích staníc).

Predkladaný materiál v časti Rámcový návrh riešenia nedostatky identifikuje a popisuje a v časti Koncepcné ciele a úlohy pripája merateľné úlohy na ich splnenie, a to vo vzťahu k všetkým obvineným a odsúdeným, vrátane osobitných kategórií ako sú mladiství, ženy, zdravotne znevýhodnení, cudzinci a osoby bez štátnej príslušnosti, pri ktorých sa prihliada najmä na ich psychické, fyziologické, vekové, etnické a národnostné osobitosti, bez ohľadu, či táto kategória je priamo v texte, v cieľoch a úlohách uvedená.

Dlhodobou víziou a očakávaným stavom, ktorý sa snaží koncepcia riešiť v rámci 16 tematicky súvisiacich cieľov a k nim prislúchajúcim merateľným úlohám sledovaným v troch časových pásmach (krátkodobé do konca roku 2023, strednodobé do konca roku 2026 a dlhodobé do konca roku 2030), **je vytvoriť spoločensky rešpektovanú, modernú a transparentnú organizáciu naplňajúcu celé vykonávacie konanie v súlade s európskymi štandardmi a najnovšími odbornými poznatkami zmysluplným obsahom a cieľavedomými resocializačnými aktivitami.** Prvé viditeľné zmeny by však mali byť realizované už v horizonte existujúceho programového obdobia. Do konca roku 2023 budú prioritne realizované úlohy súvisiace s opakovanými odporúčaniami Výboru CPT, znižovaním stavu väzenskej populácie trvalo udržateľným spôsobom a implementácie výsledkov národného projektu Šanca na návrat. Ide najmä o systémové zmeny

- pri umiestňovaní odsúdených do stupňov strázenia na základe identifikovaného rizika úteku a rizika násilného správania,
- týkajúce sa zavedenia nových diagnostických nástrojov hodnotiacich protektívne faktory, riziká, potreby a recidívu trestnej činnosti, ktoré sa pozitívne premietnu v účelnejšom a cielenejšom zaobchádzaní pre každého odsúdeného osobitne,
- procesné a materiálne pri inštitúte podmieneného prepustenia s pozitívnym dopadom na počet odsúdených umiestnených vo výkone trestu odňatia slobody s možnosťou dovŕšenia nápravy odsúdených v domácom prostredí,
- v obligatórnom umiestňovaní obvinených do zmierneného výkonu väzby s výnimkou úzkej skupiny obvinených s jasne stanovenými prekážkami pre takéto umiestnenie, v rámci ktorého bude obvinený okrem iných pozitívnych dopadov tráviť vo voľne otvorenej cele celý deň,
- v obligatórnom umiestňovaní odsúdených do otvorených oddelení výkonu trestu najmä u osôb, ktoré sú prvýkrát vo výkone trestu, ako najprogresívnejšieho prvku v procese zaobchádzania a prípravy odsúdeného na prepustenie, kde sa odsúdení pohybujú mimo väzenského zariadenia bez akéhokoľvek dohľadu personálu zboru, používajú civilný odev, majú pri sebe finančnú hotovosť a majú možnosť nelimitovanej vychádzky až na 48 hodín,
- v odstránení lehôt na držanie doživotných odsúdených v osobitných oddieloch, ale v závislosti od stavu resocializácie možnosť ich začlenenia medzi ostatných odsúdených,

- v inovatívnych a rozširujúcich možnostiach podpory sociálnych kontaktov väznených osôb prostredníctvom videonávštev, neobmedzeného videotelefonovania,
- v umiestňovaní odsúdených v dostupnej vzdialenosti od bydliska, s cieľom vytvorenia materiálnych a časových predpokladov pre častejšie fyzické návštevy,
- pri vybudovaní oddielu pre výkon trestu odňatia slobody matiek s deťmi tak, aby sa odsúdená matka mohla starať o svoje dieťa aj počas výkonu trestu odňatia slobody a nedochádzalo k traumatizujúcej separácii dieťaťa v podmienkach imitujúcich domáce prostredie,
- umožňujúce osemhodinový pobyt obvineného mimo cely aj u obvinených, ktorých z objektívnych dôvodov nie je možné umiestniť na zmiernený režim (vychádzky, práca, vzdelávanie, šport, kultúrno-osvetová činnosť),
- pri zvýšení finančných príjmov väznených osôb za vykonávanú prácu pri naviazaní pracovnej odmeny prislúchajúcej väzneným osobám zaradeným do práce na pomernú časť minimálnej mzdy,
- v oblasti zavedenia nesmrtiacich zbraní do výzbroje príslušníkov zboru, detekcie nepovolených vecí prostredníctvom röntgenov a skenerov,
- v rozsahu a kvalite kamerového systému v ústavoch, na uniformách a vybraných eskortných vozidlách za účelom eliminácie protiprávneho konania alebo mimoriadnej udalosti, resp. jeho jednoduchšej identifikácie v dokazovacom konaní,
- monitorovania väznených osôb v krízovom stave (väznené osoby s identifikovaným vysokým rizikom samovražedného konania) použitím bio senzorov alebo vybavením minimálne dvoch ciel v každom ústave technológiou monitorujúcou vitálne funkcie rizikových osôb,
- zavádzajúce osvedčené štandardy informačno-poradenských služieb výstupných oddielov do všetkých ústavov,
- foriem a obsahovej náplne vzdelávania a výcviku väzenského personálu.⁶

Do roku 2026 sa po vybudovaní dlhodobu plánovaného väzenského objektu v lokalite južného Slovenska zvýši minimálna ubytovacia plocha na jednu väznenú osobu vo všetkých väzenských objektoch na 4m², odstránia sa veľkokapacitné cely v starších väzenských objektoch, dobudujú sa elektrické zásuvky vo všetkých celách určených na výkon väzby, rozšíri sa kapacita otvorených oddelení, vybuduje sa ústav na výkon trestu odňatia slobody žien s kapacitou 150 miest profilovaný pre odsúdené ženy všetkých stupňov stráženia, ktoré mali pred nástupom do výkonu trestu bydlisko najmä v prešovskom a košickom samosprávnom kraji. Rovnako sa v každom ústave nahradí používanie spútavacích popruhov zavádzaním humánnejšej a efektívnejšej alternatívy v podobe tzv. kompenzačnej miestnosti, zrekonštruujú sa vnútorné priestory stravovacích prevádzok, či pracovní vo vybraných ústavoch. Zároveň sa vybuduje rezortná vzdelávacia inštitúcia s priestorovými a materiálnymi podmienkami na vzdelávanie / výcvik väzenského personálu a penologický výskum.⁶

V posledných troch rokoch platnosti koncepcie (do roku 2030) bude potrebné najmä vyhodnotiť pilotné projekty a analýzy realizované do roku 2026 v oblasti činnosti parolových komisií zložených zo zástupcov prokuratúry, zboru, probačných úradníkov a sociálnych kurátorov a posudzujúcich možnosti podmieneného prepustenia, obligatórneho podmieneného prepustenia pri nepodmienených trestoch do jedného roka, či využívania resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov pri naplnení výchovnej funkcie

⁶ Všetky úlohy, merateľné ukazovatele a popis očakávaného stavu sú uvedené v tematicky usporiadanej časti koncepcie ciele a úlohy. Sumár úloh podľa sledovaného času plnenia je uvedený v prílohe č. 3. Dopady naplňovania priorít na vývoj väzenskej populácie a nevyhnutné rámcové náklady na ich realizáciu sú špecifikované v časti strednodobá prognóza vývoja počtu väznených osôb a prílohách č. 4 a 8.

alternatívnych trestov. Rovnako bude potrebné ukončiť nevyhnutné rekonštrukcie čistiarní odpadových vôd a obmenu vozového parku.⁶

I. ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ KONCEPCIE

Vykonávacie konanie predstavuje fakultatívne štádium trestného konania, ktorého účelom je vo všeobecnosti zabezpečenie riadneho a včasného vykonania rozhodnutia vydaného v trestnom konaní. Hoci najmä pri výkone trestov ide o štádium trestného konania, ktoré nasleduje až po vyriešení primárneho sporu medzi štátom a páchatel'om trestného činu, je kľúčovým prostriedkom spravodlivého vysporiadania sa s následkami trestného činu a cestou k narovnaní spoločenských vzťahov narušených trestným činom.

Najzávažnejší legálne prípustný zásah do osobnej slobody občana predstavuje inštitút väzby. Legitimita väzby je založená na potrebe chrániť spoločenské vzťahy narušené spáchaním trestného činu a existenciou dôvodného podozrenia, že obvinená osoba spáchala trestný čin a hrozí, že ujde alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhla trestnému stíhaniu alebo trestu, že bude pôsobiť na svedkov, znalcov, spoluobvinených alebo inak mariť objasňovanie skutočností závažných pre trestné stíhanie, alebo že bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsila, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravovala, alebo ktorým hrozila. Na druhej strane **samotný výkon väzby musí rešpektovať skutočnosť, že osobnej slobody je pozbavená osoba, ktorej sa ešte vina spravodlivo nepreukázala. To znamená, že výkon väzby nesmie presiahnuť jej právnu podstatu a zmysel (rozsah obmedzení práv pridružených k pozbaveniu osobnej slobody musí byť menší ako v prípade výkonu trestu)⁷, musí rešpektovať ľudskú dôstojnosť a nesmie vytvárať prekážky pre naplnenie práva na spravodlivý proces porovnateľne s civilným prostredím (prístup k obhajcovi, prístup k právnym normám a pod.).** Tieto skutočnosti sú odzrkadlené aj v Európskych väzenských pravidlách v časti, ktorá sa osobitne venuje obvineným. Pravidlo 95.1 znie: *„Režim pre obvinených nesmie byť ovplyvňovaný možnosťou, že môžu byť v budúcnosti odsúdení za trestný čin.“* a komentár ďalej spresňuje, *„...že je potrebné s nimi dobre zaobchádzať, pretože ich práva neboli obmedzené trestom odňatia slobody...“*. Komentár k pravidlu 95.2 uvádza zásadnú skutočnosť, ktorou je, že *„Všetci obvinení musia byť považovaní za nevinných.“*

Právnym následkom spáchaného trestného činu je ujma na osobnej slobode, majetkových alebo iných právach odsúdeného, ktorú môže uložiť súd v súlade so zásadami ukladania sankcií. **Uložená ujma však nesmie predstavovať iba represívnu odplatu za spáchaný trestný čin (retribúcia), ale musí vytvárať predpoklady na zmiernenie následkov trestnej činnosti vo vzťahu k individuálne identifikovanej obeti (reštitúcia) a na trvalejšiu ochranu hodnôt chránených trestným právom a možných obetí odstránením páchatel'a (individuálna a generálna prevencia), jeho prevýchovou (rehabilitácia) a narovnaním vzťahov poškodených trestným činom (restorácia).** Uvedené funkcie trestu sa však v celom rozsahu naplňajú až pri jeho individualizovanom spôsobe výkonu, ktorý je ovplyvnený kvalitou diagnostiky rizík a potrieb odsúdeného⁸, rešpektovaním ľudskej dôstojnosti, dostupnosťou výchovno-vzdelávacích a terapeutických aktivít, znižovaním negatívnych účinkov izolácie a vplyvu ostatných odsúdených

⁷ Picard, M.: Titium, P.: Article 5 § 3, In: PETTITI, L. E. a ostatní: La Convention européenne de droits de l'homme, Commentaire article par article), 2. vydanie, Economica, Paris, 1999, s. 217: „...Preto je väzba vždy krajným prostriedkom a pri jej realizácii musia byť zachované všetky ľudské práva v širšom rozsahu, ako je to pri výkone trestu odňatia slobody.“

⁸ PANÍČEK, F.: Výkon trestu odňatia slobody v minulosti a dnes. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, n. p., 1970. s. 102: *„Spôsob výkonu trestu má byť prispôbovaný zločincovi, a nie zločinu, pretože trest uložený za rovnaké trestné činy nepôsobí rovnako na všetkých zločincov. Tak ako nemožno liečiť chorobu, ale iba chorého, nemožno napraviť zločin, ale iba zločinca.“*

a načasovaným prejavom dôvery formou podmieneného zmiernenia trestu. Európske väzenské pravidlá na túto problematiku odkazujú v niekoľkých pravidlách. Pravidlo 102.2 „Uväznenie je trestom už samotným pozbavením slobody, a preto režim pre odsúdených nesmie zhoršovať utrpenie spojené s uväznením.“ Ďalej pravidlo 103.3 uvádza, že „Odsúdení musia byť motivovaní k účasti na vypracovaní ich individuálnych plánov výkonu trestu.“ a pravidlo 103.4 následne spresňuje, že „...takéto plány musia podľa možností zahŕňať prácu, vzdelávanie iné činnosti a prípravu na prepustenie.“

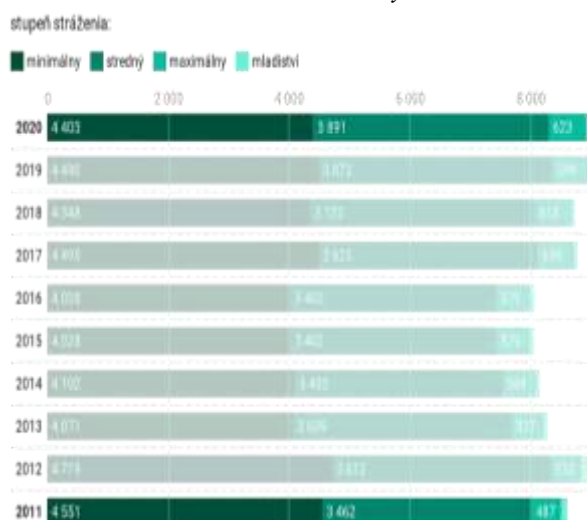
Tak pri výkone väzby, ako aj pri výkone trestu, sa má uväznenie využiť len ako krajný prostriedok, tzv. princíp ultima ratio. V prípade odsúdených sa majú dôkladne zvážiť alternatívne tresty, ktoré nemajú za následok uväznenie. Odporúčanie Rec(99)22 Výboru ministrov o preplnenosti väzníc a náraste väzenskej populácie a Biela kniha o preplnenosti väzníc z roku 2016 zdôrazňujú význam využívania pozbavenia slobody ako opatrenia krajného prostriedku. Dekriminalizácia a alternatívy k trestnému konaniu sú ďalšími možnými stratégiami na znižovanie preplnenosti. Bez ohľadu na to, či probačné orgány a väzenská služba tvoria jednu organizáciu, alebo ide o samostatné celky vykonávacieho konania, musia úzko spolupracovať, aby prispeli k úspešnému prechodu páchatel'a zo života vo väzení do spoločnosti (pravidlo 39 Odporúčania Rec(2010)1 o probačných pravidlách Rady Európy).

V nasledujúcej časti sú zhrnuté základné ukazovatele vybraných kľúčových oblastí vykonávacieho konania.⁹

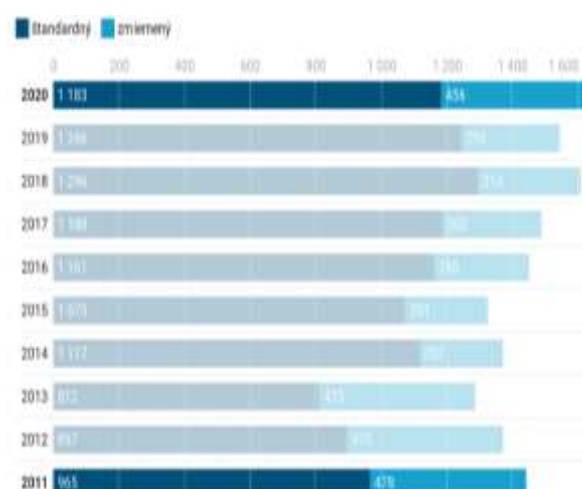
Stav väzenskej populácie v Slovenskej republike

K 31. decembru 2020 bolo v 18 ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody umiestnených 8 862 odsúdených a 1 657 obvinených. Klesajúci počet registrovaných trestných činov (oproti cca 92 tis. trestných činov spáchaných v roku 2011 bolo v roku 2019 spáchaných o 1/3 menej trestných činov – cca 58 tis.) a klesajúci počet páchatel'ov trestných činov (oproti cca 54 tis. páchatel'ov v roku 2011 spáchalo v roku 2019 trestné činy cca 40 tis. páchatel'ov), sa neprejavil poklesom počtu osôb vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody. Dôvody uvedeného stavu sú stručne popísané v prílohe č. 5.

Graf 1 – Priemerný počet odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody

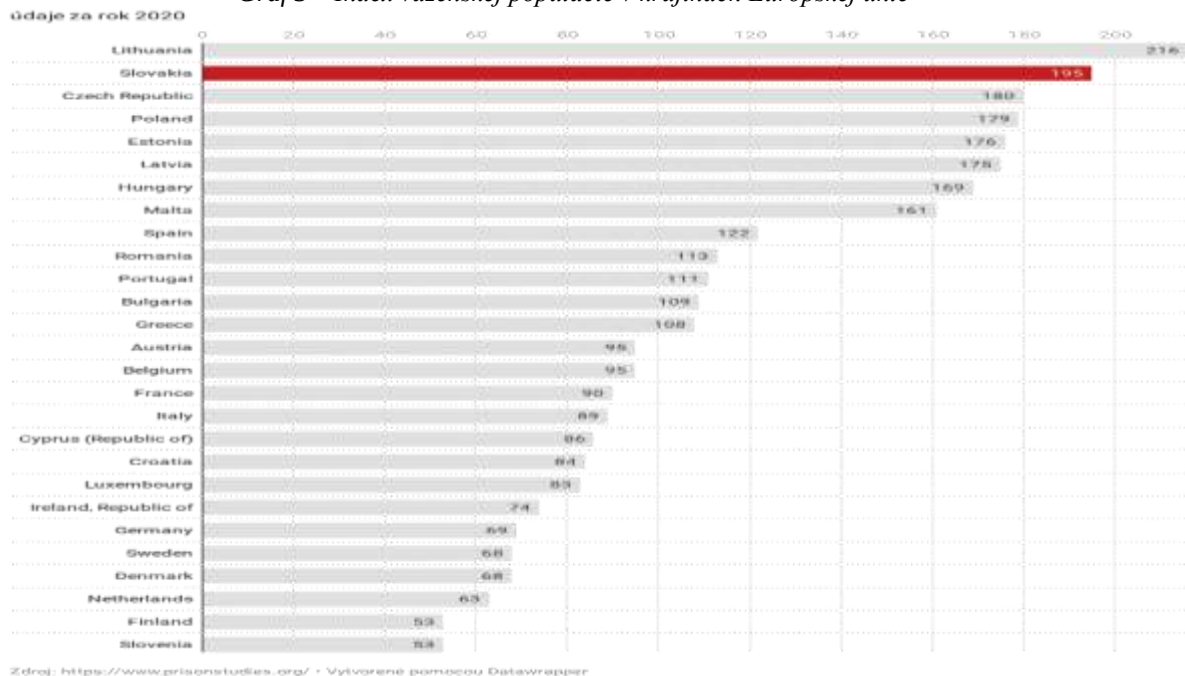
Graf 2 – Priemerný počet obvinených vo výkone väzby

⁹ Bližšie údaje sú dostupné v štatistických ročenkách Ministerstva spravodlivosti SR a v ročenkách zboru dostupných na webových sídlach ministerstva a zboru

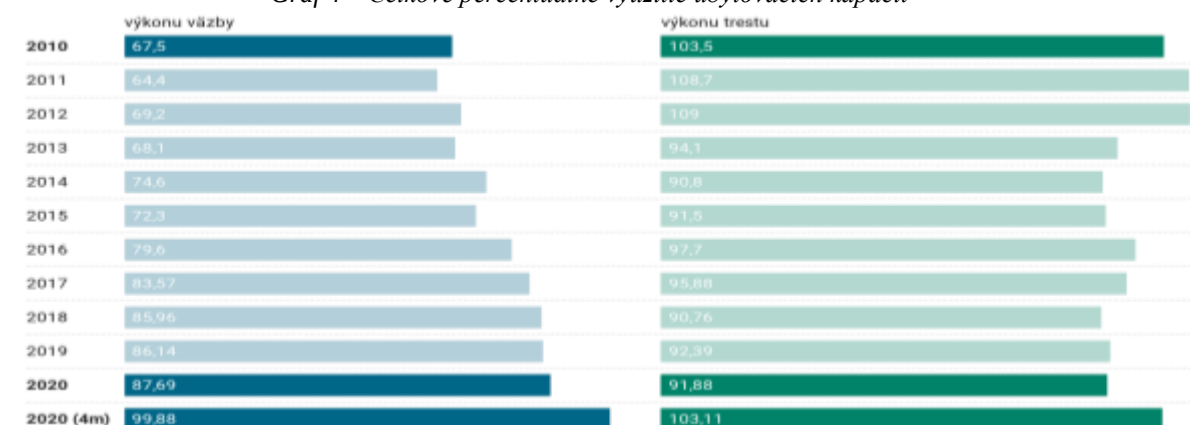
Index väznených osôb na Slovensku narástol zo 184 väznených osôb na 100 tis. obyvateľov v roku 2011 na 195 väznených osôb na 100 tis. obyvateľov. V rámci krajín Európskej únie patrí Slovenská republika medzi krajinu s druhým najvyšším počtom väznených osôb na 100 tis. obyvateľov.

Graf 3 – Index väzenskej populácie v krajinách Európskej únie

Nárast počtu väznených osôb sa Slovenská republika snaží opakovane riešiť rozširovaním ubytovacích kapacít. Hoci kapacita väzenských objektov narástla z 10 615 miest v roku 2011 na 11 625 miest, ide o kapacitu pri minimálnej ubytovacej ploche 3,5 m² pri väznených mužoch a 4 m² pri väznených ženách a mladistvých. **Pri prepočte na medzinárodne akceptovateľnú minimálnu ubytovaciu plochu (4 m²) sú však väzenské objekty na Slovensku preplnené.**¹⁰

Graf 4 – Celkové percentuálne využitie ubytovacích kapacít

¹⁰ Ukazovateľ bezprostredného rizika preplnenia väzníc (definovaný metodikou Európskeho výboru pre problémy kriminality ako stav, kedy je väznica z dôvodu rozdielneho naplnenia jednotlivých oddielov naplnená na viac ako 90 % svojej celkovej kapacity) bol prekročený v 16 z 18 ústavov. V tejto súvislosti upozorňujeme na kritickú hranicu naplnenosti väzníc ustálenú judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva – porušenia zákazu mučenia, neľudského a ponižujúceho zaobchádzania bez hodnotenia kumulatívnych účinkov všetkých materiálnych a iných podmienok zadržania je „hranica“ obytnej plochy pod 3 m². Využitelnosť ubytovacích kapacít a počty obvinených a odsúdených k 23.07.2021 pri 4 m² sú uvedené v prílohe č. 6.

Náklady na zabezpečenie výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody

Vysoký počet väznených osôb sa odráža aj na nákladoch štátu na zabezpečenie výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody. Kým v roku 2010 bolo čerpanie bežných výdavkov na úrovni vyše 135 mil. Eur, v roku 2020 dosiahli tieto náklady úroveň 219 mil. Eur.¹¹

ROK	Priemerný počet obv./ods. (v osobách)	Čerpanie bežných výdavkov (v EUR)	Čerpanie kapitálových výdavkov (v EUR)	Čerpanie BV+ KV (v EUR)	Plnenie príjmov spolu	Čerpanie rozpočtu bežných rozpočtových výdavkov na 1 väznenú osobu
2010	9 935	135 101 526,22	416 418,49	135 517 944,71	12 881 292,18	37,26
2020	10 604	219 077 354,82	3 897 095,23	222 974 450,05	21 212 759,29	56,60

Náklady na väznenú osobu - porovnanie rokov 2010 a 2020. Nárast týchto nákladov spôsobila inflácia, rast miezd, nárast počtu príslušníkov a čiastočné investičné aktivity.

ROK	Bežné rozpočtové výdavky na 1 obv./ods.		Bežné a kapitálové výdavky na 1 obv./ods.		Bežné rozpočtové výdavky po odčítaní príjmov na 1 obv./ods.		Bežné a kapitálové výdavky po odčítaní príjmov na 1 obv./ods.	
	rok (v Eur)	deň (v Eur)	rok (v Eur)	deň (v Eur)	rok (v Eur)	deň (v Eur)	rok (v Eur)	deň (v Eur)
2010	13 598,54	37,26	13 640,46	37,37	12 301,99	33,70	12 343,90	33,83
2020	20 659,88	56,60	21 027,39	57,61	18 659,43	51,12	19 026,94	52,13

Pre porovnanie, podľa údajov z výročnej správy štatistiky o väzenstve Rady Európy SPACE I za rok 2019 boli náklady na väznenú osobu v Rakúsku 128,70 Eur, v Nemecku 148,60 Eur, v Dánsku 202 Eur, v Írsku 206 Eur, vo Švédsku 304 Eur a v Nórsku 318,3 Eur. Táto suma zahŕňa náklady na ochranu, zdravotnú starostlivosť, podporné služby (údržba, eskorty, strava, odevy apod.), aktivity a rehabilitačné programy pre väznené osoby a administratívu. (https://wp.unil.ch/space/files/2021/04/210330_FinalReport_SPACE_I_2020.pdf)

Finančné vyčíslenie predpokladu zníženia počtu obvinených a odsúdených pri zmene trestnej politiky štátu:

¹¹ Treba však objektívne priznať, že zníženie počtu väznených osôb by automaticky neznamenalo zníženie nákladov na 1 väznenú osobu, ale predstavovalo by len zníženie položiek priamo naviazaných na väznenú osobu (napr. strava). Ostatné položky, ktoré sa týkajú zabezpečenia väzenstva ako celku (prevádzkové náklady, personálne náklady a pod.), by sa prejavili na nákladoch na jednu väznenú osobu len pri vyššom poklese väznených osôb.

Alternatívy zníženia počtu obv./ods.	Priemerný počet obv./ods. (v osobách)	Čerpanie bežných rozpočtových výdavkov (v EUR)	Čerpanie vybraných ukazovateľov 633010, 633006, 632002, 633011	BV - vybrané ukaz.	Predpoklad čerpania BV po znížení počtu obv./ods.	Zníženie rozpočtu BV po znížení obv./ods.
2020	10 604	219 077 354,82	13 061 186,36	206 016 168,46	219 077 354,82	0,00
-100	10 504		12 938 014,10		218 954 182,56	-123 172,26
-200	10 404		12 814 841,84		218 831 010,30	-246 344,52
-300	10 304		12 691 669,58		218 707 838,04	-369 516,78
-400	10 204		12 568 497,32		218 584 665,78	-492 689,04
-500	10 104		12 445 325,06		218 461 493,52	-615 861,30

Väzenský personál

Na rozdiel od pôvodných koncepčných zámerov vo vzťahu k zaobchádzaniu s väznenými osobami bola potreba nárastu počtu pracovníkov zboru vyvolaná najmä reprofiláciou niektorých ústavov na kombinované ústavy, ich rekonštrukciami a čiastočným zvýšením kapacitných možností na umiestnenie obvinených a odsúdených.

V roku 2014 došlo k zníženiu systemizovaných počtov funkčných miest pracovníkov zboru z 5663 na 5520 funkčných miest.

Zbor zároveň začal od roku 2017 z vlastných kapacít obsadzovať funkčné miesta pre pripravované zriadenie Detenčného ústavu v Hronovciach, ako aj pre plánované väzenské zariadenie v Rimavskej Sobote-Sabovej, pričom o tieto miesta žiadal až neskôr v rokoch 2018, 2019 a 2020.

Za týmto účelom bola navýšená systemizácia v roku 2019 o 136 funkčných miest príslušníkov zboru (z toho 36 miest pre Detenčný ústav Hronovce a 100 miest pre ústav Rimavská Sobota-Sabová) a v roku 2020 o 115 funkčných miest príslušníkov zboru (z toho 15 miest pre Detenčný ústav Hronovce a 100 miest pre ústav Rimavská Sobota-Sabová).

Vo vzťahu k napĺňaniu koncepčných zámerov predkladanej Konceptie väzenstva Slovenskej republiky na roky 2022 až 2030 (ďalej len „konceptia“) v oblasti posilnenia a adresného zaobchádzania s väznenými osobami je potrebné upraviť vo vlastných zdrojoch systemizované počty príslušníkov a zamestnancov zboru pridelené pre plánovaný ústav v Rimavskej Sobote-Sabovej v podobe ich prerozdelenia vzhľadom na zabezpečenie činností súvisiacich so spustením novovybudovaného Detenčného ústavu Hronovce v priebehu roku 2022, a taktiež zdravotníckych, pedagogických, strážnych, eskortných a informatických činností, ako aj činností smerujúcich k trvalej udržateľnosti projektov Európskej únie. Rovnako potrebné je plánovanie doplnenia zamestnaneckých miest pre uvedený ústav v Rimavskej Sobote-Sabovej.

V horizonte najbližšieho obdobia predstavuje plán úpravy systemizovaných počtov prerozdelenie v roku 2022 celkovo 199 miest pracovníkov, v roku 2023 celkovo 67 miest pracovníkov a v roku 2024 celkovo 57 miest pracovníkov (v období rokov 2022 - 2024 celkovo teda 323 funkčných miest).

Podmienená úprava systemizovaných počtov príslušníkov a zamestnancov zboru bude riešená v rámci aktuálne pridelených systemizovaných miest pre potreby zabezpečenia plánovaného ústavu Rimavská Sobota-Sabová. Potreba zvýšenia systemizácie na zabezpečenie činností zboru v nasledujúcich rozpočtových obdobiach bude riešená vo vzťahu k reálnemu spusteniu ústavu Rimavská Sobota-Sabová, s predpokladom v roku 2025.

Vývoj systemizovaných počtov pracovníkov zboru (príslušníkov aj zamestnancov) v období rokov 2011-2020 v nadväznosti na priemerné skutočne obsadené funkčné miesta.

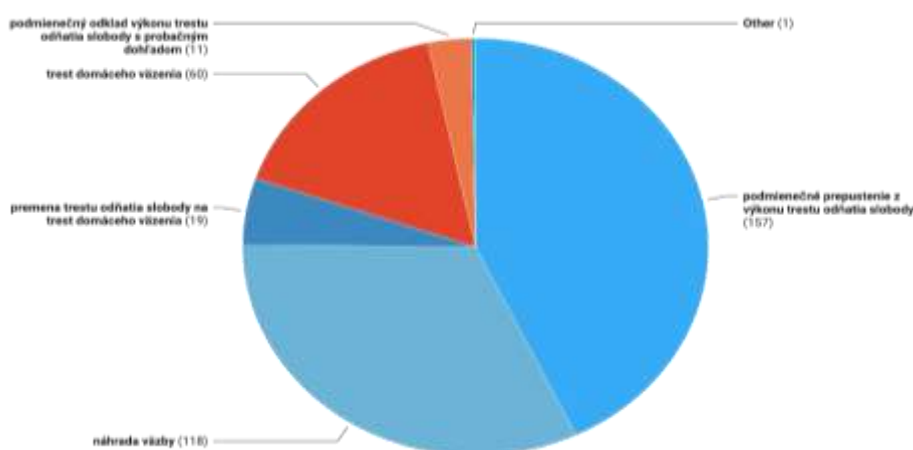

Alternatívne tresty

Navrhované systémové opatrenia na zníženie počtov väznených osôb uvedené v koncepcii väznenstva z roku 2011 počítali najmä s potrebou zníženia počtu nastupujúcich väznených osôb zavedením kontroly domáceho väzenia technickými prostriedkami a znížením počtu väznených osôb v uzavretých ústavoch zavedením elektronického monitorovania trestu odňatia slobody vykonávaného v prostredí mimo väznice. Z uvedeného návrhu sa podarilo naplniť iba prvú časť. Zákon č. 78/2015 Z. z. o kontrole výkonu niektorých rozhodnutí technickými prostriedkami a o zmene a doplnení niektorých zákonov vytvoril technické predpoklady nielen pre zvýšené ukladanie trestu domáceho väzenia, ale aj elektronické monitorovanie skúšobnej doby podmieneného odsúdenia a podmieneného prepustenia.

Graf 5 – Trestnoprávne inštitúty, ktoré sú aktuálne monitorované technickými prostriedkami

Vychádzajúc z dostupných údajov je podiel ukladania alternatívnych trestov napriek zavedeniu elektronickej kontroly výkonu niektorých rozhodnutí od roku 2014 takmer konštantný a monitoring technickými prostriedkami sa využíva najmä ako backdoor variant.

Tabuľka č. 1 – vývoj počtu uložených trestov odňatia slobody

2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	spolu
------	------	------	------	------	------	------	-------

NEPO	5337	4949	4873	4801	5939	5722	5140	36761
Alternatívne	35908	31910	29152	28180	30293	29859	27343	212645
Spolu	41245	36859	34025	32981	36232	35581	32483	249406
Percentá	12,9	13,4	14,3	14,6	16,4	16,1	15,8	14,7
	87,1	86,6	85,7	85,4	83,6	83,9	84,2	85,3

Strednodobá prognóza vývoja počtu väznených osôb

Pri prognózovaní vývoja väzenskej populácie sme využívali údaje uvedené v základných ukazovateľoch stavu väzenskej populácie a výber základných údajov z analýzy predpokladaných dôvodov rastúceho počtu väzenskej populácie (príloha č. 5) o

- vývoji registrovanej kriminality,
- počte väzenskej populácie na Slovensku,
- počte nástupov odsúdených do výkonu trestu odňatia slobody,
- počte prepustení odsúdených z výkonu trestu odňatia slobody,
- dĺžke uložených nepodmienečných trestov odsúdených vo výkone trestu odňatia slobody,
- percentuálnom pomere nepodmienečných trestov odňatia slobody na celkovom počte uložených trestov a
- priemernej dĺžke trestného konania.

Rozhodným obdobím, v rámci ktorého sme uvedené údaje analyzovali, sú roky 2004 až 2020. Zvolené obdobie zachytáva dopady rekodifikácie trestného práva. V rámci analýzy uvedených údajov sme sa pokúsili identifikovať tie zmeny trestnej politiky, ktoré ovplyvnili vývoj väzenskej populácie. Uvedené zmeny spolu s plánovanými koncepčnými zmenami, sme preniesli do **konzervatívneho, optimistického a pesimistického variantu vývoja počtu väznených osôb**:

Variant	Vstupy (charakteristika)	Prognóza
Konzervatívny variant	▪ stagnujúci alebo mierne klesajúci počet registrovaných trestných činov neprevyšujúci 40 tis. páchatel'ov ročne ▪ zachovanie súdnej praxe percentuálneho pomeru nepodmienečných trestov odňatia slobody na celkovom počte uložených trestov – 16% až 19% ▪ absencia zásadných zmien v predsúdnom konaní, vo vykonávacom konaní a sankčnej politike štátu (neznižovanie trestných sadzieb ekonomickej, hospodárskej a drogovej kriminality)	Klesajúci počet prepustení z výkonu trestu odňatia slobody spôsobený dĺžkou trestov odňatia slobody a existujúcou štruktúrou kriminality spôsobí mierny nárast počtu väznených osôb na úrovni 60 – 80 osôb ročne v prvých piatich rokoch, pri zachovaní kriminality na súčasnej úrovni však dôjde okolo roku 2025 k stabilizácii počtu väznených osôb na úrovni cca. 10 700 väznených osôb.
Optimistický variant	▪ stagnujúci alebo mierne klesajúci počet registrovaných trestných činov neprevyšujúci 40 tis. páchatel'ov ročne ▪ percentuálny pomer nepodmienečných trestov odňatia slobody na celkovom počte uložených trestov zostane na úrovni 16% až 19% ▪ zmeny v predsúdnom konaní – zefektívnenie / zrýchlenie trestného konania ▪ zmeny vo vykonávacom konaní – zavedenie	Výrazné zníženie počtu väznených osôb po zavedení zmiešaného systému podmiennečného prepustenia o cca 500 väznených osôb bude znamenať stabilizáciu počtov na úrovni 9900 väznených osôb do roku 2025. Pozitívne dopady

	zmiešaného systému podmiennečného prepustenia (<i>bližšie informácie v koncepčných zámeroch</i>) ▪ zmeny vo vykonávacom konaní – zavedenie systému obligatórneho umiestnenia nastupujúcich odsúdených za prečin do otvoreného oddelenia (<i>bližšie informácie v koncepčných zámeroch</i>) ▪ zmeny v sankčnej politike – zníženie trestných sadzieb vybraných trestných činov ekonomickej, hospodárskej a drogovej trestnej činnosti	zmien v sankčnej politike sa prejaví až od roku 2025. Do roku 2030 dôjde zavedením zmien v sankčnej politike k zníženiu uvedeného počtu na úroveň 9300 - 9500 väznených osôb.
Pesimistický variant	▪ zhoršenie ekonomickej situácie a nezamestnanosti spôsobí nárast majetkovej kriminality a dôjde k nárastu počtu registrovaných trestných činov prevyšujúci 50 tis. páchatel'ov ročne ▪ percentuálny pomer nepodmiennečných trestov odňatia slobody na celkovom počte uložených trestov zostane na úrovni 16% až 19% ▪ absencia zásadných zmien v predsúdnom konaní, vo vykonávacom konaní a sankčnej politike štátu	Zvýšenie počtu krátkodobých trestov spôsobí pri vysokom počte dlhodobých trestov ročné zvýšenie počtu väznených osôb od 100 -150 osôb. Do roku 2030 tak väzenská populácia dosiahne hranicu 11500 väznených osôb.

Medzinárodné štandardy

Hoci je výkon väzby a výkon trestných sankcií legitímne spojený s obmedzením niektorých základných práv a slobôd, nesmie nielen dosahovať intenzitu mučenia a neľudského či ponižujúceho zaobchádzania, ale každé obmedzenie základných práv a slobôd musí byť primerané k sledovanému cieľu. V tejto súvislosti zohrávajú významnú úlohu medzinárodné odporúčania, ktoré členským štátom ponúkajú minimálne štandardy a praxou osvedčené postupy, implementáciou ktorých sa eliminuje riziko porušenia základných práv a slobôd. V oblasti väznenstva ide najmä o Minimálne štandardné pravidlá pre zaobchádzanie s väznenými osobami (označené ako „Pravidlá Nelsona Mandelu“) a Odporúčanie Rec(2006)2-rev Výboru ministrov členským štátom Rady Európy o Európskych väzenských pravidlách (ďalej len „Európske väzenské pravidlá“), a komentár k týmto pravidlám a Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím.

V systéme nezávislého monitorovania podmienok výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody majú osobitné postavenie mechanizmy preventívneho charakteru. Najvýznamnejším subjektom je v tomto kontexte Výbor CPT, ktorého úlohou je skúmať zaobchádzanie s osobami zbavenými slobody v členských štátoch Rady Európy. Členovia Výboru CPT, ktorí sú vyberaní spomedzi osôb s vysokými morálnymi kvalitami, so znalosťami v oblasti ľudských práv a s odbornými skúsenosťami najmä v riadení (správe) väzníc, medicíny (psychiatrie), psychológie alebo práva, vykonávajú návštevy jednotlivých členských štátov a komunikujú s osobami zbavenými slobody bez prítomnosti tretích osôb. Výsledkom návštev sú odporúčania uvedené v správach, ktoré síce nie sú pre kontrolované štáty právne záväzné, ale ich nenaplnením sa štáty vystavujú riziku opodstatnenosti prípadnej individuálnej sťažnosti pred Európskym súdom pre ľudské práva, nakoľko pri posudzovaní individuálnej sťažnosti sa Európsky súd pre ľudské práva odvoláva aj na poznatky uvedené

v správach Výboru CPT adresovaných krajinám, voči ktorým individuálna sťažnosť smeruje. Výbor CPT doposiaľ vykonal na Slovensku šesť pravidelných návštev. Vlády Slovenskej republiky pristupovali vo svojich odpovediach na správy Výboru CPT (odpovede sú prijímané formou uznesenia vlády Slovenskej republiky) k jednotlivým odporúčaniam diferencovane, tzn. že s niektorými odporúčaniami sa podľa aktuálneho odborného poznania, ale aj politickej preferencie stotožnili bez výhrad, s inými sa stotožnili čiastočne alebo ich implicitne odmietli.

Odporúčania Výboru CPT sa vo vzťahu k väzenským podmienkam na Slovensku dotýkajú niekoľkých oblastí. Vo všeobecnej oblasti trestnej politiky štátu sa Slovensku opakovane odporúča vykonať zmeny v systéme vonkajšej diferenciácie (určovania spôsobu výkonu trestu na základe detailnej diagnostiky rizík a potrieb odsúdeného) a zavádzania cielených opatrení na zníženie počtu väznených osôb. V oblasti materiálnych podmienok výkonu väzby a výkonu trestu sa Výbor CPT opakovane pozastavuje nad existujúcou minimálnou plochou určenou na ubytovanie jednej väznenej osoby, existenciou okenných zábran v celách a izbách, či nedostatočným vybavením vychádzkových dvorov. Opakované výhrady má Výbor CPT tiež k úrovni zabezpečenia zmysluplných aktivít realizovaných mimo cely s obvinenými osobami (osobitne s mladistvými), doživotne odsúdenými a väznenými osobami umiestnenými v oddiele s bezpečnostným režimom alebo v bezpečnostnej cele. V oblasti extramurálnych vzťahov je opakovane zdôrazňovaný význam udržiavania pozitívnych sociálnych kontaktov a potreba zvyšovania frekvencie a trvania návštev a iných foriem sociálneho kontaktu (najmä telefonovania). V oblasti bezpečnosti vidí Výbor CPT priestor na zmeny v existujúcom systéme prehliadok osôb, priestorov a vecí, rutinného spútavania väznených osôb a používania vybraných donucovacích prostriedkov. Špecifickú oblasť predstavujú odporúčania týkajúce sa kvality poskytovania zdravotnej starostlivosti (osobitne psychiatrickej zdravotnej starostlivosti, liečbe drogovu závislých osôb) a jej personálneho zabezpečenia (absencia nepretržitej prítomnosti zdravotníckeho personálu v každom ústave, spôsobe vydávania liekov a pod.). Výbor CPT má rovnako záujem, aby sa na Slovensku riešili otázky týkajúce sa výkonu trestu matiek s deťmi, či umiestnenia duševne chorých odsúdených v osobitných podmienkach detenčného ústavu. Detailný prehľad textácie jednotlivých odporúčaní zo správ Výboru CPT po návštevách SR, bez ohľadu na ich formálne akceptovanie v odpovedi vlády SR a stav ich implementácie, sú uvedené v prílohe č. 2.

II. RÁMCOVÝ NÁVRH RIEŠENIA SYSTÉMOVÝCH NEDOSTATKOV

a) Vytváranie štandardných podmienok na život vo väznici

1. Minimálna ubytovacia plocha

Život vo väzenskom zariadení samozrejme nikdy nemôže byť rovnaký ako život v slobodnej spoločnosti. V súlade s bodom č. 5 Európskych väzenských pravidiel sa však musí približovať pozitívnym aspektom života v slobodnej spoločnosti. Aj v kontexte článku 3 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd to znamená, že štát má podniknúť aktívne kroky na čo možno najbližšie priblíženie podmienok vo väzenskom zariadení k podmienkam normálneho života a zaistenie toho, aby výkon trestu nebol realizovaný v nehumánnych podmienkach, resp. aby podmienky uväznenia neviedli k prehlbovaniu neželaných aspektov komunitného života. V tejto oblasti najzávažnejším nedostatkom je **nedostatočná minimálna ubytovacia plocha vyčlenená pre jednu väznenú osobu** (životný priestor, ktorý má byť dostupný pre každú väznenú osobu, sú minimálne 4 m²). Aktuálna reálna ubytovacia plocha pripadajúca na 1 väznenú osobu sa na Slovensku pohybuje v priemere okolo 3,5 m².¹² Ide o dlhodobu neudržateľnú stav, ktorý je následkom vysokého počtu väznených osôb a z toho plynúcej preplnenosti väzníc. **Skutočnosť, že vo väzenskom zariadení je umiestnený vyšší počet väzňov, než na aký bolo naprojektované, má dopad nielen na väznené osoby (stiesnené a nehygienické pomery; neustály nedostatok súkromia), ale nepriamo aj na celú spoločnosť.** Hoci sa môže zdať, že preplnenosť väzníc je len problémom väzenskej služby, ide o štrukturálny problém, ktorý priamo alebo nepriamo ovplyvňuje okrem väzenstva aj viaceré funkcie štátu. Preplnenosť väznice má vplyv na (1) zhoršenie vnútornej bezpečnosti väznice, riziko zvýšeného násilného správania medzi väznenými osobami a medzi väznenými osobami a väzenským personálom; (2) zvyšovanie negatívnych vplyvov väzenského prostredia na väznenú osobu (druhý väzenský život, radikalizácia, čierny obchod, šírenie kriminálnej infekcie); (3) znižovanie preventívneho účinku trestu – obmedzené možnosti resocializačných aktivít, obmedzené možnosti rozvoja pozitívnych osobných kontaktov s rodinou a organizáciami postpenitenciárnej starostlivosti; (4) zvyšovanie finančných nákladov na zabezpečenie väzenstva; (5) vytváranie prekážok vydania na trestné stíhanie alebo na výkon trestu odňatia slobody medzi členskými štátmi Európskej únie. Cieľom väzenstva nie je zvyšovať ubytovaciu kapacitu pre ďalšie väznené osoby, ale napomáhať takým systémovým zmenám v trestnej politike, ktoré znižujú počet väznených osôb, resp. vytvárať také podmienky uväznenia, ktoré sú nielen humánne, ale vytvárajú predpoklady pre realizáciu liečebných, terapeutických a resocializačných aktivít znižujúcich riziko recidívy.

Okrem zavedenia elektronickej kontroly výkonu trestu domáceho väzenia sa uvedený problém väzenstvo snažilo riešiť zvyšovaním počtu väzenských objektov, či rozširovaním počtu miest na ubytovanie napríklad aj rušením miestností určených na realizáciu vzdelávacích a resocializačných aktivít. Ukazuje sa však, že ide o dlhodobu neudržateľnú

¹² Vzhľadom na potrebu diferencovaného výkonu väzby a výkonu trestu však môže v niektorých oddieloch v minimálne 21 odlišných režimoch (zmiernený režim väzby, štandardný režim väzby, štandardný režim väzby – kolúzna väzba, otvorené oddelenie, MSS diferenciacná skupina B, MSS diferenciacná skupina C, SSS diferenciacná skupina A, SSS diferenciacná skupina B, SSS diferenciacná skupina C, MAX diferenciacná skupina A, MAX diferenciacná skupina B, MAX diferenciacná skupina C, nástupný oddiel, oddiel doživotných trestov D1, oddiel doživotných trestov D2, oddiel špecializovaného zaobchádzania, oddiel s bezpečnostným režimom, osobitný oddiel, uzavretý oddiel, oddiel odsúdených so zdravotným postihnutím, výstupný oddiel) dosahovať aj kritickú hranicu 3 m².

opatrenie, ktoré nerieši príčinu problému, ale len jeho následok. Systémové opatrenia, ktoré by mali do roku 2030 zvýšiť nielen ubytovaciu plochu vyčlenenú pre jednu väznenú osobu, ale prejavia sa aj vo väčšej časovej dotácii na prácu s odsúdenými vykazujúcimi zvýšené kriminogénne riziká a problémy, sú založené na znížení počtu väznených osôb v uzavretých väzenských objektoch. Medzi tieto opatrenia, ktoré musia byť realizované ako kumulatívne podmienky pre zníženie počtu väznených osôb, patria najmä:

1. **zmeny v systéme podmienenečného prepustenia** (detailne popísané v prílohe č. 7),
2. zmeny v systéme umiestňovania a elektronickej kontroly odsúdených v otvorených oddeleniach – **zvýšenie počtu odsúdených vykonávajúcich nepodmienečné tresty pri typovo menej závažných trestných činoch mimo uzavretých ústavov**,
3. **zníženie trestných sadzieb vybraných trestných činov** ekonomickej, hospodárskej a drogovej trestnej činnosti.

2. Budovanie sociálnych kontaktov väznených osôb

Kontakt medzi deťmi a ich uväzneným rodičom môže mať pozitívny vplyv na psychický vývoj dieťa, uväzneného rodiča a tiež samotné väzenské prostredie, vrátane spoločnosti ako takej. Zvyšovanie kvality a intenzity kontaktu je zlučiteľné so zvyšovaním bezpečnosti, ochrany a poriadku vo väzniciach. Okrem úvah vo vzťahu k požiadavkám bezpečnosti a ochrany, umiestnenie uväzneného rodiča do konkrétneho väzenského zariadenia sa majú brať do úvahy najlepšie záujmy ich detí s cieľom podporiť udržanie kontaktu rodič-dieťa, vzťahov a návštev (Odporúčanie CM/Rec(2018)5 Výboru ministrov členským štátom o deťoch, ktoré majú uväznených rodičov, ods. 16) pri zohľadnení záujmov detí ako obetí alebo svedkov domáceho násillia. Umiestnenie väznených žien sa má starostlivo zvažovať, pretože vo viacerých systémoch pre ne existuje menej väzenských zariadení a je riziko, že budú umiestnené do väzenského zariadenia ďaleko od ich domova.

Je tiež potrebné s plnou vážnosťou pristupovať k odporúčaniam Výboru CPT a žiadostiam verejnej ochrankyne práv. Pokračujúca humanizácia slovenského väznenstva musí rešpektovať tak, ako je uvedené v pravidle 49 Európskych väzenských pravidiel, „...*požiadavky ochrany, bezpečnosti a disciplíny*...“ v ústavoch zboru. Potrebné je nachádzať rovnováhu, individuálny prístup a prirodzenú vyváženosť pri zavádzaní jednotlivých opatrení a zmien. Napríklad posilňovanie sociálnych kontaktov väznených osôb rozšírením návštev kontaktným spôsobom by malo korešpondovať s možnosťou vykonávania efektívnejšej kontroly vstupujúcich osôb, aj s obstaraním a využívaním moderných detekčných prostriedkov na vchodoch do ústavov, aby sa zamedzilo vneseniu nepovolených predmetov. Hovorí o tom aj pravidlo 52.2 Európskych väzenských pravidiel „*Musia existovať postupy na zaistenie bezpečnosti väznených osôb, väzenského personálu a všetkých návštevníkov, a na zníženie na minimum rizika násillia alebo iných udalostí, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť*“.

Okrem predĺženia minimálnej doby telefonického volania a doby návštev sa v predchádzajúcom období nepodarilo zrealizovať opatrenia, ktoré môžu zásadným spôsobom zmeniť proces resocializácie:

1. **vybudovanie oddielu pre výkon trestu odsúdených matiek s deťmi do 3 rokov veku**,
2. **vybudovanie ústavu na výkon trestu odňatia slobody žien v priestoroch súčasného otvoreného oddelenia v Prešove**,¹³

¹³ Najbližší ústav na výkon trestu odňatia slobody profilovaný na výkon trestu odsúdených žien je viac ako 100 km vzdialený najmä od okresných miest v prešovskom a košickom kraji (napríklad k okresom Snina, Medzilaborce, Stropkov, Humenné, Sobrance, Michalovce, Trebišov, Svidník). Najbližší ústav, ktorý však

3. dokončenie realizácie výstavby väzenského zariadenia formou PPP projektu v priestoroch otvoreného oddelenia Rimavská Sobota-Sabová.¹⁴

3. Veľkokapacitné cely

Výbor CPT pri viacerých kontrolách štátov Rady Európy a následne v minimálnych štandardoch týkajúcich sa ubytovacej plochy na jednu väznenú osobu väzňa vo väzenských zariadeniach (CPT/Inf (2015) 44) vyjadril zásadné výhrady k veľkokapacitným celám, v ktorých sú ubytované desiatky väzňov. Vo svojej 11. všeobecnej správe Výbor CPT kritizoval samotný princíp ubytovania vo veľkokapacitných celách, kde sú väznené osoby často držané v mimoriadne stiesnených a nezdravých podmienkach. Výbor konštatoval, že popri nedostatku súkromia v týchto celách existuje aj vysoké riziko zastrasovania a násillia, a že je v nich mimoriadne ťažké zabezpečiť riadny dozor. Navyše, v takejto situácii je takmer nespľniteľnou úlohou primeraná diferenciácia jednotlivých väznených osôb na základe individuálneho hodnotenia rizík a potrieb. V podmienkach slovenského väznenstva sa problém veľkokapacitných ciel týka najmä ústavov Dubnica nad Váhom a Ilava. Po dokončení realizácie výstavby väzenského zariadenia formou PPP projektu v priestoroch otvoreného oddelenia Rimavská Sobota-Sabová je okrem zvýšenia minimálnej ubytovacej plochy na jednu väznenú osobu potrebné stavebno-technicky alebo organizačne **upraviť hornú hranicu ubytovacej kapacity izieb a ciel tak, aby v jednej cele alebo izbe nebolo ubytovaných viac ako 8 väznených osôb.**

Predpokladané dopady opatrení uvedených v rámci vytvárania štandardných podmienok na život vo väznici sú uvedené v prílohe č. 4.

b) Rozvoj zmysluplných a adresných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov

Režim poskytovaný väzneným osobám musí v súlade s Európskymi väzenskými pravidlami ponúkať zmysluplné aktivity, ktoré umožnia jednak obvineným tráviť primeranú časť dňa (t. j. osem alebo viac hodín) mimo ich ciel zúčastňujúc sa na zmysluplnej činnosti rôzneho charakteru (prác s odbornou hodnotou, vzdelávanie, šport a pod.), a rovnako budú v prípade odsúdených naplňovať obsahovú požiadavku individuálneho výkonu trestu a výchovnú funkciu trestu. Výkon akéhokoľvek trestu totiž musí vytvoriť predpoklady na ochranu spoločnosti nielen počas jeho priebehu, ale najmä po jeho skončení, pretože len represia uloženého trestu (akokoľvek prísneho) neodstráni kriminogénne faktory a riziká, ktoré vedú odsúdeného (osobitne odsúdeného recidivistu) k spáchaniu trestného činu a nepripraví odsúdeného na život po prepustení. V rámci prebiehajúcej implementácie národného projektu Šanca na návrat sme na základe poznatkov zahraničnej penitenciárnej praxe pristúpili k vytvoreniu štandardizovaných programov, ktoré budú po pilotnom overovaní dostupné pre odborníkov zabezpečujúcich formatívnu zložku výkonu trestu.

Na základe opakovaných odporúčaní je popri implementácii resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov pre odsúdených dlhodobo problematickou oblasťou, ktorá podlieha kritike zo strany Výboru CPT, najmä absencia vyššie uvedených zmysluplných

ponúka obmedzené kapacitné možnosti pre výkon trestu v minimálnom stupni strázenia, je ústav Levoča vzdialený vo všetkých prípadoch viac ako 100 km).

¹⁴ Ústav Rimavská Sobota-Sabová plne pokryje potrebu miestneho výkonu trestu pre okresy Revúca, Rimavská Sobota, Poltár, Lučenec, Veľký Krtíš (pre výkon trestu v minimálnom stupni strázenia rovnako pre okresy Krupina, Detva, Brezno).

aktivít s obvinenými a špecifickými kategóriami odsúdených (nebezpeční odsúdení). V nasledujúcom období preto budeme naše aktivity zameriavať najmä na

1. **vytvorenie personálnych a materiálnych predpokladov umožňujúcich obvineným umiestneným v uzamykateľnej cele strávenie primeranej časti dňa (priemerne nie menej ako 8 hodín denne) mimo cely** účasťou na cieľných aktivitách rôznej povahy (vychádzky, práca, vzdelávanie, šport, kultúrno-osvetová činnosť),
2. **vytvorenie centra resocializačných a intervenčných programov**, ktoré bude plniť úlohy v oblasti štandardizácie resocializačných a intervenčných programov, vzdelávania poskytovateľov resocializačných a intervenčných programov, udeľovania akreditácie pre poskytovateľov spĺňajúcich určené štandardy, supervízie poskytovateľov a sledovania dopadov štandardizovaných programov.

Dlhodobou ambíciou koncepcie je využiť potenciál štandardizovaných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov v rámci celého vykonávacieho konania vrátane postpenitenciárnej starostlivosti. Za týmto účelom analyzovať možnosť **vytvorenia jednotne riadenej organizácie**, ktorá bude koncentrovať odborné zdroje, zabezpečiť vzájomne prepojený výkon všetkých súdom uložených trestov, poskytne kontinuálny dohľad a kontrolu s individuálnym prístupom k osobám s nariadenými primeranými obmedzeniami a povinnosťami. Zároveň zbor v spolupráci s partnermi pripravuje nový národný projekt „Šanca na návrat II“, ktorý bude v prípade schválenia nadväzovať na Národný projekt Šanca na návrat a pilotne overí efektívnosť a využiteľnosť špecializovaných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov realizovaných akreditovanými poskytovateľmi, a to subjektami zabezpečujúcimi penitenciárnu starostlivosť, postpenitenciárnu starostlivosť alebo starostlivosť o odsúdených vykonávajúcich alternatívne tresty.

V súčasne platnej legislatíve priestor pre aplikáciu predmetných resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov predstavuje najmä ich uloženie v zmysle Trestného zákona ako súdom uložených obmedzení alebo povinností, a to najmä pri podmienenej prepustení z výkonu trestu odňatia slobody a pri ochrannom dohľade. Ukladané obmedzenia a povinnosti predstavujú príkaz na pozitívne správanie odsúdeného a vedenie riadneho spôsobu života a rozširujú súdu hranice pre individualizáciu trestu. Základnou požiadavkou pri ukladaní obmedzení a povinností súdom je ich primeranosť a určitosť, pričom majú pôsobiť najmä na odstránenie kriminogénnych faktorov zo života odsúdeného, preto je dôležité aby uložené obmedzenia a povinnosti mali formu a obsah zmysluplných a adresných intervencií pre konkrétneho odsúdeného.

Kontrola, organizovanie a výkon probačných programov u obvinených, obžalovaných alebo odsúdených, ktorých súčasťou sú uložené povinnosti a obmedzenia, sú obsiahnuté v probačnom dohľade. Ako optimálne riešenie sa preto javí zabezpečenie kontinuity realizácie výchovno-vzdelávacích programov medzi penitenciárnou a postpenitenciárnou oblasťou.

c) Statická a dynamická bezpečnosť a prevencia

Je prirodzenou povinnosťou štátu zabezpečiť bezpečný výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody tak pre väznené osoby, ako aj väzenský personál a ďalšie vstupujúce osoby. Naplnenie tejto povinnosti pozostáva z viacerých vzájomne podmienených elementov, ktoré nie sú iba o reštriktívnych opatreniach. Opatrenia fyzickej bezpečnosti (stavebné, žienijné a technické prostriedky, spojovacie a signálno-bezpečnostné prostriedky) sú síce hlavnými znakmi väzenského života, ale samostatne nie sú dostatočné na zaistenie poriadku vo väzniciach. Ako uvádza komentár k bodu 51 Európskych väzenských pravidiel „*bezpečnosť tiež závisí od ostražitého personálu, ktorý udržiava úzky kontakt s väznenými osobami, je*

informovaný o diani vo väzenskom zariadení a zaistí, že väznené osoby budú udržiavané v aktivite pozitívnym spôsobom. Toto sa často opisuje ako dynamická bezpečnosť a je oveľa kvalitnejšia ako tá, ktorá je úplne závislá na statických bezpečnostných opatreniach. Sila dynamickej bezpečnosti spočíva v tom, že pravdepodobne bude proaktívna spôsobom, ktorý rozpozná ohrozenie bezpečnosti už v počiatočnom štádiu. Hodnotenie rizika môže pomôcť pri identifikovaní tých väznených osôb, ktoré predstavujú hrozbu samé pre seba, personál, iné väznené osoby a širšiu spoločnosť.“

Na druhej strane aj kvalitné, moderné a vzájomne prepojené opatrenia fyzickej bezpečnosti dokážu podporiť proces budovania sociálnych kontaktov väznených osôb (zabezpečenia osobných prehliadok prostredníctvom telesných skenerov zníži riziko prieniku nepovolených vecí do väzenských objektov pri kontaktných návštevách), realizáciu športových a iných aktivít vo vonkajších priestoroch väznice (zabezpečenie protidronovej ochrany zníži riziko prieniku nepovolených látok týmto spôsobom) a môžu prispieť k zníženiu počtu sťažností väznených osôb na zaobchádzanie väzenského personálu (používanie kamier na uniformách).¹⁵ Výbor CPT v tejto súvislosti opakovane Slovenskú republiku upozorňuje na rutinné vykonávanie dôkladných osobných prehliadok väznených osôb, či rutinné spúšťanie vybraných skupín odsúdených bez ohľadu na individualizovanú mieru rizika násilného správania a úteku. Z opatrení statickej bezpečnosti pripravených v rámci bezpečnostnej časti národného projektu Optimalizácia procesov riadenia a prevádzky Zboru väzenskej a justičnej stráže¹⁶ a dynamickej bezpečnosti preto považujeme za dôležité pozornosť venovať najmä:

1. **zavedeniu kamier na uniformy** vybranej skupiny väzenského personálu,
2. **elektronickému monitorovaniu väznených osôb v krízovom stave** (väznené osoby s identifikovaným vysokým rizikom samovražedného konania) použitím bio senzorov alebo vybavením minimálne dvoch ciel technológiou monitorujúcou vitálne funkcie rizikových osôb,
3. **zavedeniu nesmrtiacich zbraní** a vykonávaniu služobných zákrokov „dištančným spôsobom“ garantujúcim vyššiu účinnosť, humánnosť a dostatočný zastavovací účinok,
4. **vybaveniu všetkých chodieb v uzavretých väzenských objektoch monitorovacím kamerovým zariadením,**
5. používaniu pút, iných prostriedkov obmedzenia pohybu a vykonávaniu osobných prehliadok na základe **individuálne vyhodnoteného rizika.**

d) Ľudské zdroje a vzdelávanie

Ľudské zdroje sú mimoriadne dôležitou súčasťou väzenského systému, pretože ich prostredníctvom zabezpečuje zbor plnenie štátom delegovaných úloh, ktorými participuje na zabezpečovaní vnútornej bezpečnosti štátu. Je preto nevyhnutné, aby personifikovaným odrazom štátnej moci na úseku väzenstva bolo prijímanie uchádzačov spĺňajúcich nielen kvalifikačné, ale najmä osobnostné predpoklady. Práve personál je zložkou väzenstva, ktorá popri legislatíve dotvára podmienky smerom dovnútra, vo výkone väzby a výkone testu odňatia slobody, a od ktorej závisí aj obraz o väzenstve prezentovaný navonok, vo vzťahu k verejnosti. V tomto smere aj Európske väzenské pravidlá v pravidle č. 72.4 uvádzajú, že

¹⁵ Zahraničné skúsenosti ukazujú, že používanie kamier na uniformách viedlo nielen k posilneniu bezpečnosti väzenského personálu, ale podľa niektorých zahraničných štúdií došlo k zníženiu incidentov voči nositeľom kamier až o 53,4 %, či k významnému zníženiu sťažností osôb, voči ktorým sa presadzuje právo (podľa niektorých zahraničných štúdií poklesol počet sťažností na zlé zaobchádzanie policajnými a väzenskými orgánmi od 65 % do 93%)

¹⁶ <https://www.zvjs.sk/file/d081cef7-b93a-468b-bfd6-654c5c4477f1.pdf>

„personál musí vykonávat svou práci na vysokej profesionálnej a osobnej úrovni.“ Pravidlo č. 72.2 uvedené ešte viac špecifikuje, keď uvádza, že „personál musí prejavíť jasné chápanie účelu väzenského systému. Vedenie musí personál viesť tak, aby sa tento účel dosahoval čo možno najlepšie“. Získanie kvalifikovaného personálu s adekvátnymi osobnostnými vlastnosťami je zásadné aj vo svetle pravidla č. 72.1, ktoré hovorí, že „väzenské zariadenia musia byť riadené v súlade s etickým kontextom, ktorý uznáva povinnosť zaobchádzať so všetkými väznenými osobami humánne a rešpektujúc prirodzenú dôstojnosť ľudskej bytosti“. Vytváranie podmienok pre rozvoj a budovanie kvalitného a odborne zdatného personálu by tak malo byť primárnym záujmom aj vo väzenstve. Predpokladom pre systematický rozvoj ľudských zdrojov v podmienkach zboru je aj implementácia kompetenčného modelu, ktorý je jedným z výstupov realizovaného národného projektu „Zavedenie systému riadenia kvality v Zbore väzenskej a justičnej stráže“ z Operačného programu „Efektívna verejná správa“.

Okrem potreby stabilizácie personálu v ústavoch lokalizovaných v oblastiach s vyššou ako priemernou mzdou v hospodárstve (ústavy Bratislava, Hrnčiarovce nad Parnou a Leopoldov) je zásadným problémom, ktorý sa nepodarilo vyriešiť, **absencia priestorovo a organizačne samostatnej vzdelávacej inštitúcie zabezpečujúcej vstupné a špecializačné vzdelávanie väzenského personálu**. Aktuálne priestory Inštitútu vzdelávania zboru sú súčasťou väzenského objektu ústavu v Nitre. Uvedený stav neumožňuje však realizovať vzdelávanie v požadovanom rozsahu (absencia viacerých, profilovo odlišných, cvičných ciel, absencia ďalších modelových častí väzenského objektu s následným praktickým vzdelávaním v strážnych a režimových činnostiach, rozširovanie priestorov na realizáciu špecializačného vzdelávania, komplikované a časovo náročné vstupy do väzenského objektu ústavu Nitra a pod.).

e) Podporné procesy a udržateľné životné prostredie

Zabezpečenie základných sociálnych práv väznených osôb (ubytovanie, stravovanie, hygiena, odievanie a pod.), ktoré aj v živote bežného občana predstavuje naplnenie základných potrieb, sprevádza veľké množstvo logisticky náročných činností a procesov. Ich naplnenie je však prvým krokom k odbornému zaobchádzaniu a bezpečnosti väzenských objektov.

Zbor prostredníctvom 18 ústavov na výkon väzby a na výkon trestu odňatia slobody je správcom 733 budov a inžinierskych stavieb, ktoré sú vo vlastníctve štátu - Slovenskej republiky, z ktorých väčšina je po dobe životnosti, a ktoré si vyžadujú vzhľadom na ich zhoršujúci sa technický stav a **nepretržitú 24 hodinovú prevádzku** značné náklady na ich udržanie v prevádzky schopnom stave a stave, ktorý zabezpečí bezpečnosť väznených osôb i personálu.

Z dôvodu kritického technického stavu rozsiahlej a zložitej objektovej sústavy vybavenej množstvom špecializovaných zariadení je nevyhnutné zabezpečovať opravu a údržbu na základe ročne plánovaných opráv objektov ústavov zboru. Z tohto hľadiska je nevyhnutné zabezpečiť **kontinuálne financovanie opráv a údržby majetku štátu v správe zboru každoročne v rozpise rozpočtu na príslušný rok a nie až po veľmi zdĺhavom administratívnom procese, kedy boli finančné prostriedky zboru, v priebehu naplňovania predchádzajúcej koncepcie väzenstva, väčšinou pridelené až v samom závere rozpočtového roka, čo spôsobovalo, že počas rozpočtového roka zbor zápasil s nedostatkom prevádzkových výdavkov a realizoval len nevyhnutné obstarávania tovarov a služieb, mimo záväzných ukazovateľov**.

Podporné procesy sú však náročné nielen organizačne a personálne, ale majú veľký dopad aj na životné prostredie.

Pri prevádzke väzenských areálov sa snažíme venovať zvýšenú pozornosť dopadom na životné prostredie. V uplynulom období sme úspešne implementovali niekoľko projektov v rámci operačného programu Kvalita životného prostredia zameraných na komplexnú obnovu administratívnych a prevádzkových budov¹⁷. S prihliadnutím na záväzky SR smerom k ochrane ovzdušia, efektívnejšiemu využívaniu energie, zlepšeniu odpadového hospodárstva by sme radi s aktívnym využitím zdrojov Európskej únie pokračovali s realizáciou nasledovných zámerov:

1. **modernizácia technologických zariadení** (kotelne, čistiarne odpadových vôd, pracovne, stravovacie prevádzky) s využitím vyspelých technológií a zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie,
2. **zníženie spotreby energie pri prevádzke väzenských objektov určených na ubytovanie väznených osôb** (sú v nepretržitej prevádzke počas celého roka a tvoria významnú časť spotreby energie,
3. **obmena vozového parku** v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 20. júna 2019 o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy.
4. **zabezpečenie prostriedkov na pravidelné opravy a údržbu majetku štátu v správe zboru.**

¹⁷ <https://www.zvjs.sk/sk/projekty>

III. KONCEPČNÉ CIELE A ÚLOHY

Zaobchádzanie s väznenými osobami

1

Všeobecné
vymedzenie
budúceho
stavu

Posilnenie princípu individualizácie spôsobu výkonu trestu

Jedným z cieľov rekodifikácie trestného práva bolo najmä v prípade menej závažných trestných činov postaviť trest odňatia slobody ako ultima ratio, pričom dôraz mal byť kladený na individuálny prístup pri riešení trestných vecí na základe širokej možnosti využitia alternatívnych sankcií a odklonov. Pre efektívne využívanie systému trestných sankcií však nestačí iba individualizovať trest (rešpektovať zásady jeho ukladania), ale rovnako je potrebné výkon trestu, teda primerané obmedzenia, povinnosti odsúdeného, cieľavedomé resocializačné aktivity, individualizovať vo vzťahu k prognóze rizikového správania odsúdeného v podmienkach väznice (riziko úteku, riziko násilného správania voči odsúdeným, voči väzenskému personálu a voči sebe samému) a tiež vo vzťahu ku kriminogénnym rizikám a potrebám odsúdeného. „Spôsob výkonu trestu má byť prispôsobený zločincovi, a nie zločinu, pretože trest uložený za rovnaké trestné činy nepôsobí rovnako na všetkých zločincov; tak ako nemožno liečiť chorobu, ale iba chorého, nemožno napraviť zločin, ale iba zločinca.“ (PANÍČEK, F.: Výkon trestu odňatia slobody v minulosti a dnes. Bratislava: Vydavateľstvo Obzor, n. p., 1970. s. 102).

Základným nástrojom individualizácie spôsobu výkonu trestu je systém diferenciacie odsúdených. Kým vonkajšia diferenciácia má za cieľ oddeliť odsúdených s vyšším potenciálom rizikového a násilného správania vo vnútri väznice v záujme zaistenia ich primeranej izolácie, sledovania a kontroly pohybu, vnútorná diferenciácia rozdeľuje odsúdených podľa ich resocializačného potenciálu a predpokladov zapájania do resocializačných programov. Slovenská republika patrí medzi posledné krajiny Európskej únie, kde o vonkajšej diferenciacii rozhoduje súd na základe trestnoprávných kritérií (typová závažnosť trestného činu a recidíva páchatel'a). Samotná povaha trestného činu, prípadne počet vykonaných trestov však nevyjadrujú vždy presne stupeň a povahu narušenia páchatel'a. Hodnotenie nebezpečnosti páchatel'a v súvislosti so škodlivosťou činu neznamena, že páchatel' je nebezpečný v rovnakej miere ako trestný čin. Na uvedený problém opakovane poukazuje aj Výbor CPT, ktorý okrem iného zdôraznil, že väzenský personál má oveľa lepšie predpoklady na stanovenie primeraného stupňa bezpečnostných opatrení v prípade odsúdeného v danom ústave než sudca v štádiu vynášania rozsudku.

Individualizácia spôsobu výkonu trestu sa prejavuje aj v schopnosti identifikovať naplnenie účelu trestu odňatia slobody pred uplynutím formálneho času výkonu trestu odňatia slobody, resp. v schopnosti pokračovať vo výkone trestu (primeraných obmedzeniach, povinnostiach odsúdeného a resocializačných aktivitách) v prirodzenom prostredí mimo väznice. Podmienečné prepustenie neznamena ukončenie trestu (ide len o ukončenie výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody), ale „pokračování působení na pachatele v jiných podmínkách (na svobodě) a jinými prostředky než vlastním výkonem nepodminěného trestu odnětí svobody (probačním dohledem, přiměřenými omezeními a přiměřenými povinnostmi, dalšími opatřeními)“ (Šámal, P. a kol. Trestní zákoník: komentář. I, § 1-139. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1078). Princíp ultima ratio totiž nekončí uložením trestu, ale má svoje opodstatnenie aj vo vykonávacom konaní.

Hmotnoprávne podmienky a proces rozhodnutia o podmienenečnom prepustení sú ovplyvnené aplikovaným systémom (modelom) podmienenečného prepustenia. Jedným z aplikačných problémov diskrečného modelu podmienenečného prepustenia je faktická nerealizovateľnosť podmienenečného prepustenia pri menej nebezpečných odsúdených vykonávajúcich krátke tresty odňatia slobody. Na základe osvedčenej zahraničnej praxe je možné tento aplikačný problém vyriešiť napríklad doplnením existujúceho modelu o mandátny systém pri krátkych trestoch u tých odsúdených, ktorí nebudú mať evidovaný disciplinárny trest alebo zavedením iných procesných úprav. Napríklad v prípade zavedenia zmiešaného systému (modelu) podmienenečného prepustenia (mixed release) by bolo podľa aktuálnych počtov väznených osôb priamo dotknutá skupina skoro 1 000 odsúdených (cca 13 % všetkých väznených osôb).

Výkon trestu (bez ohľadu na jeho formu) musí nielen identifikovať riziká, potreby a protektívne faktory odsúdenej osoby, ale musí s nimi pracovať formou nariadenej účasti odsúdeného vo vzdelávacích, výchovných, resocializačných a terapeutických aktivitách. Štandardizované programy budú upravené tak, aby s ich výkonom mohli akreditovaní poskytovatelia pokračovať aj v rámci skúšobnej doby podmienenečného prepustenia a pri výkone ostatných alternatívnych trestov.

1.1 Vonkajšia diferenciácia	
1.1.1	Spracovať návrh novely Trestného zákona, Trestného poriadku a zákona o výkone trestu, ktorými sa nahradí súčasná podoba systému súdnej (trestnoprávnej) diferenciácie systémom diferenciácie na základe identifikovaného rizika úteku a rizika násilného správania vo výkone trestu.
1.1.2	Vydať interné predpisy bližšie usmerňujúce postup pri diferenciácii na základe identifikovaného rizika úteku a rizika násilného správania vo výkone trestu.
1.2 Zameranie diagnostiky odsúdených na identifikáciu rizík (riziko násilného správania a úteku, riziko samovražedného konania, riziko recidívy), protektívnych faktorov a potrieb, ktoré musí odsúdený počas výkonu trestu naplniť	
1.2.1	Zriaďiť funkčný orgán pre hodnotiace nástroje týkajúce sa protektívnych faktorov, rizík a potrieb odsúdených a meranie recidívy trestnej činnosti (Risk Management Authority).
1.2.2	Vytvoriť diagnostický nástroj na hodnotenie rizika násilného správania vo výkone trestu a rizika úteku z výkonu trestu a identifikáciu protektívnych faktorov.
1.2.3	Prepojiť informačný systém zboru na relevantné informačné systémy súdov, orgánov činných v trestnom konaní a ďalších orgánov verejnej moci (efektívny tok informácií potrebných k diagnostike).
<i>Stav plnenia: rieši sa v rámci OPRaP</i>	
1.3 Podmienené prepustenie	
1.3.1	Analyzovať dopady mandátneho systému podmienenečného prepustenia pri aktuálnej väzenskej populácii na zaťaženosť probačných a mediačných úradníkov, resp. súdov.
1.3.2	V prípade pozitívnych dopadov vyplývajúcich z analýzy spracovanej na základe úlohy 1.3.1 spracovať návrh novely Trestného zákona, Trestného poriadku a zákona o výkone trestu, ktorou sa súčasný

	diskrečný systém podmienenečného prepustenia doplní pri krátkych trestoch aj o mandátny systém.	
1.3.3	V prípade legislatívnych zmien súvisiacich so zavedením mandátneho systému podmienenečného prepustenia vydať interné predpisy bližšie usmerňujúce postup pri implementácii odlišností tohto systému podmienenečného prepustenia.	krátkodobá úloha
1.3.4	Pilotne overiť možnosť zmeny procesu rozhodovania o podmienenečnom prepustení zavedením parolových komisií zriadených pri ústavoch zložených zo zástupcov prokuratúry, zboru, probačných úradníkov a sociálnych kurátorov.	strednodobá úloha
1.3.5	V prípade pozitívnych výsledkov pilotného overenia činnosti parolových komisií spracovať návrh novely Trestného poriadku a zákona o výkone trestu, ktorou sa zavedú parolové komisie.	dlhodobá úloha
1.4	Organizácia a riadenie	
1.4.1	Pripraviť národný projekt Šanca na návrat II na podporu vybraných strednodobých a dlhodobých koncepčných cieľov a úloh v oblasti zaobchádzania s väznenými osobami.	strednodobá úloha
1.4.2	Analyzovať vhodnosť vytvorenia jednotne riadenej organizácie, ktorá bude koncentrovať odborné zdroje, zabezpečiť vzájomne prepojený výkon všetkých súdom uložených trestov, poskytne kontinuálny dohľad a kontrolu s individuálnym prístupom k osobám s nariadenými primeranými obmedzeniami a povinnosťami.	strednodobá úloha
1.4.3	V prípade, že v analýze uvedenej v úlohe 1.4.2 sa preukáže vhodnosť zmeny aktuálneho právneho stavu, prijať príslušné legislatívno-organizačné opatrenia na implementáciu reformy vykonávacieho konania v praxi.	dlhodobá úloha
2	Prehĺbenie systému diferenciacie väznených osôb	
<i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu</i>	<i>Dôležitú úlohu nielen pre väznené osoby, ale aj pre systém vnútornej bezpečnosti a ciele aktivít realizované s väznenými osobami, zohráva diferencovaný spôsob zabezpečenia práv, vyžadovania povinností a zmiernenia negatívnych následkov izolácie vo väzenskom prostredí. Vonkajším prejavom diferenciacie je také ubytovanie väznených osôb, ktorého výsledkom sú homogénne skupiny zdieľajúce rovnaký režim, denný poriadok, spoločné priestory. Oddelenie kriminálne odlišným spôsobom narušených väznených osôb (napríklad väznené osoby, ktoré sa do väzenského prostredia dostali po prvý raz od viacnásobných recidivistov) pôsobí rovnako ako preventívne opatrenia voči šíreniu kriminálnej nákazy.</i> <i>Od roku 2006 sa väzba vykonáva v dvoch základných režimoch – štandardný režim poznačený dôslednou izoláciou obvinených a zmiernený režim umožňujúci voľný pohyb a vzájomné kontakty obvinených. Súčasťou oddielu so zmierneným režimom budú priestory na záujmovú (kultúrna miestnosť vybavená televíznym prijímačom), športovú a vzdelávaciu činnosť, prípadne priestory určené na činnosti smerujúce na zabezpečenie niektorých osobných potrieb obvineného (napr. miestnosť s práčkou a žehličkou, kuchynka). S cieľom obmedzovať obvinené osoby len na nevyhnutné minimum dané identifikovaným a jasne definovaným rizikom väzobných dôvodov, a s nimi súvisiacim účelom väzby, plánujeme rozšírenie ubytovacích kapacít oddielu so zmierneným režimom.</i> <i>Rovnako ako v prípade vonkajšej diferenciacie, aj v prípade umiestňovania odsúdených do ubytovacích jednotiek, nesmie byť základným diferenciacným</i>	

kritériom trestný čin alebo jeho dĺžka. Výbor CPT opakovane zdôraznil, že nevidí žiaden dôvod na oddelenie odsúdených na doživotie od ostatných odsúdených výlučne na základe povahy ich trestu (zásada nesegregácie). Ako ukázali skúsenosti v rôznych európskych krajinách, odsúdení na doživotie môžu byť dobre začlenení do bežnej väzenskej populácie už od začiatku výkonu trestu. Domáce skúsenosti s implementáciou oddielu špecializovaného zaobchádzania a štandardov výstupných oddielov vytvorených v národnom projekte Šanca na návrat (podporeného finančnými prostriedkami z Európskeho sociálneho fondu – www.sancanavrat.sk) zase ukazujú, že sústredená práca odborného väzenského personálu a subjektov postpenitenciárnej starostlivosti znižuje riziko neľudského zaobchádzania, resp. zvyšuje šance na začlenenie sa odsúdených do života po prepustení.

2.1	Zmiernený režim výkonu väzby	
2.1.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby, ktorou sa zníži počet existujúcich kontraindikácií umiestnenia obvineného do oddielu so zmierneným režimom. <i>Stav plnenia: zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
2.1.2	Zvýšiť kapacity oddielov určených na zmiernený výkon väzby v každom ústave, v ktorom sa vykonáva väzba, na 2/3 jeho kapacít.	strednodobá úloha
2.2	Prvoväznená osoba	
2.2.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa systém špecializovaného výkonu trestu doplní o oddelený výkon trestu osôb, ktoré sú prvýkrát vo výkone trestu odňatia slobody.	krátkodobá úloha
2.2.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby, ktorou sa vytvoria legislatívne možnosti pre oddelené ubytovanie osôb, ktoré sú prvýkrát vo výkone väzby. <i>Stav plnenia: zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	strednodobá úloha
2.3	Otvorené väznice / oddelenia	
2.3.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa zníži počet existujúcich kontraindikácií pre umiestnenie odsúdeného do otvoreného oddelenia.	krátkodobá úloha
2.3.2	Vybudovať pri všetkých ústavoch prioritne profilovaných na výkon trestu odňatia slobody v minimálnom stupni stráženia otvorené väznice / oddelenia väznic s kapacitou minimálne 10 % z celkovej kapacity minimálneho stupňa stráženia. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne - otvorené oddelenia sú pri ústavoch s minimálnym stupňom stráženia, aktuálne v ústave Bratislava a Prešov</i>	strednodobá úloha;
2.4	Doživotné tresty	
2.4.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa zruší obligatórne umiestnenie doživotne odsúdeného do diferenciačnej podskupiny D1 ihneď pri nástupe do výkonu trestu.	krátkodobá úloha
2.4.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa odstráni / minimalizuje lehota na umiestnenie doživotného odsúdeného na štandardný oddiel výkonu trestu.	krátkodobá úloha
2.5	Oddiel špecializovaného zaobchádzania	

2.5.1	Vytvoriť na základe určených materiálnych, personálnych a kapacitných štandardov v každom ústave na výkon trestu oddiel špecializovaného zaobchádzania. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne</i>	strednodobá úloha
2.6	Výstupný oddiel	
2.6.1	Vybudovať výstupné oddiely vo všetkých ústavoch na základe štandardov vytvorených v národnom projekte Šanca na návrat. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne</i>	strednodobá úloha
3	Posilnenie sociálnych kontaktov väznených osôb <i>Kontakt medzi deťmi a ich uväzneným rodičom môže mať pozitívny vplyv na psychický vývoj dieťa, uväzneného rodiča a tiež samotné väzenské prostredie vrátane spoločnosti ako takej. Zvyšovanie kvality a intenzity kontaktu je zlučiteľné so zvyšovaním bezpečnosti, ochrany a poriadku vo väzniciach. Dostupnosť telefonických služieb a najmä počtu návštev realizovaných kontaktným spôsobom posilní vytváranie pozitívnych väzieb v rámci celého procesu resocializácie. Efektívne kontakty s vonkajším svetom rovnako podľa Výboru CPT znižujú účinky inštitucionalizácie na väzňov s dlhodobými trestami a pripravujú väznené osoby na lepšiu integráciu do prirodzeného prostredia rodiny a širšej komunity. Existujúce formy udržiavaných sociálnych kontaktov boli v období prísnych pandemických opatrení pilotne doplnené o systém videonávštev. Tento komunikačný kanál sa osvedčil nielen ako kompenzačné opatrenie, ale zároveň aj ako vhodný doplnok k existujúcemu systému fyzických návštev. Jeho plošná implementácia rozšíri časovú dotáciu návštev a zvýši ich frekvenciu. V oblasti dostupnosti fyzických návštev väznených osôb pre blízke osoby a zástupcov postpenitenciárnej starostlivosti zabezpečovanej štátom (sociálna kuratela; probační a mediační úradníci) je potrebné venovať pozornosť umiestňovaniu odsúdených čo najbližšie k miestu ich bydliska. Umiestňovanie odsúdených (mimo obdobia dočasného premiestnenia odôvodneného realizáciou procesných úkonov a špecifických liečebných a/alebo resocializačných programov) vo väčšej vzdialenosti od miesta obvyklého pobytu odsúdeného ovplyvňuje nielen účinnosť resocializácie uväznených osôb, ale vyvoláva problém zvýšených finančných dopadov pre rodinu odsúdeného a orgány štátu zabezpečujúce postpenitenciárnu starostlivosť.</i>	Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu
3.1	Návštevy	
3.1.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa zavedie realizácia videonávštev ako ďalšia forma realizácie návštev. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným – zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.1.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa umožní realizácia prioritne kontaktných fyzických návštev. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.1.3	Upraviť v každom ústave harmonogram návštev tak, aby umožňoval realizáciu návštev pre deti väznených rodičov mimo času povinnej školskej dochádzky detí.	krátkodobá úloha
3.1.4	Pilotne overiť možnosti realizácie dlhšej návštevy vybraných	strednodobá úloha

	odsúdených s ich maloletými deťmi (napr. v deň narodenín dieťaťa) v takých priestoroch, ktoré umožnia realizovať spoločné aktivity na prehlbenie rodičovského vzťahu.	
3.1.5	Zabezpečiť bezbariérový prístup, ktorým sa v súlade so zákonom vo všetkých ústavoch umožní ľuďom s obmedzenou schopnosťou pohybu navštíviť väznené osoby.	strednodobá úloha
3.2	Telefonovanie	
3.2.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa zdvojnásobí súčasný minimálny rozsah telefonovania. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.2.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa vytvoria legislatívne predpoklady pre realizáciu videotelefonovania. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.2.3	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa zrušia súčasné podmienky nákupu kreditu úhradou evidovaných pohľadávok. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným – zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.2.4	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa umožní nákup kreditu z externého prostredia. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným – zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
3.3	Umiestňovanie odsúdených	
3.3.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa zavedie princíp miestneho / regionálneho výkonu trestu tak, aby ak to nevyklučujú bezpečnostné dôvody alebo účasť odsúdeného na určenom resocializačnom (výchovno-vzdelávacom) programe, mohol byť odsúdený umiestnený do 100 km od miesta bydliska, resp. do 2 hodín cesty verejnou dopravou od miesta bydliska.	strednodobá úloha
3.3.2	Vybudovať ústav na výkon trestu odňatia slobody s kapacitou 150 miest profilovaný na výkon trestu odňatia slobody pre odsúdené ženy všetkých stupňov stráženia, ktoré mali pred nástupom do výkonu trestu bydlisko najmä v prešovskom a košickom samosprávnom kraji.	strednodobá úloha
3.4	Výkon trestu odňatia slobody matiek s deťmi	
3.4.1	Vybudovať oddiel pre výkon trestu odsúdených matiek s deťmi do 3 rokov veku.	krátkodobá úloha
3.4.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa špecifikujú podmienky pre umiestnenie dieťaťa s matkou vykonávajúcou trest odňatia slobody.	krátkodobá úloha
4	Rozvoj zmysluplných a adresných aktivít realizovaných s väznenými osobami	
Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu	<i>Výkon trestu zastrešuje dve diametrálne odlišné činnosti – represiu a prevýchovu. Európske väzenské pravidlá v tejto súvislosti v bode 25 konkretizujú, že cieľom väzenského režimu majú byť „rozličné aktivity väzňov uskutočňujúce sa mimo cieľ</i>	

aspoň 8 hodín denne“ [2. všeobecná správa CPT (CPT/Inf (92) ods. 47)]. Pre podmienky slovenskej penitenciárnej praxe nachádzame odporúčanie v rámci bodu č. 63 aj v Správe pre vládu Slovenskej republiky o návšteve Slovenskej republiky, ktorú uskutočnil Európsky výbor na zabránenie mučeniu a neľudskému či ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CPT) v dňoch 19. až 28. marca 2018. Tá uvádza, že by sa malo zabezpečiť, aby „všetci väzni mohli primeranú časť dňa stráviť mimo cely účasťou na cieľných aktivitách rôznej povahy, najlepšie s prvkami prípravy na povolanie, vzdelávanie ...“. V zahraničnej penitenciárnej praxi je už niekoľko rokov integrálnou súčasťou väzenského režimu kreovanie a realizovanie štandardizovaných i neštandardizovaných programov a intervencií rôzneho charakteru a dĺžky určených pre celú väzenskú populáciu i jej špecifické skupiny. Empirické poznatky týchto väzenských systémov preukazujú, že nízkorizikové nenarušené osoby sú v zmysle nápravy a rehabilitácie ovplyvniteľné režimovými prvkami a zaradením do práce. Viac narušené osoby sa režimu i zamestnaniu síce dokážu prispôsobiť, avšak bez akéhokoľvek dopadu v oblasti zníženia rizika nebezpečnosti (McGuire, 2008). Z toho dôvodu je možné ochranu spoločnosti v zmysle znižovania rizika recidívy z odborných i kapacitných dôvodov zaistiť iba dôslednou diferenciáciou cieľových skupín páchatelov trestnej činnosti a špeciálnym využívaním prevýchovných a terapeutických zdrojov a dôsledným využívaním synergických potenciálov. Okrem znižovania rizika recidívy tým možno dosiahnuť i zmenu atmosféry vo väzenských skupinách, vo vzťahoch väzňov medzi sebou a k personálu. Diferencovaným a cieľným odborným zaobchádzaním sa preto znižuje aj výskyt agresie a útekov z väznice a posilňuje sa dynamická bezpečnosť (napr. výsledky Fentonovho experimentu v Tehacapi, pri ktorom odstránili štyri strážne veže, ktorých prevádzka stála ročne 100 000 dolárov, a ušetrené peniaze sa investovali do skupinového poradenstva. Napriek oslabeniu bezpečnostného systému sa počet útekov za rok znížil. In: Heretik, 2004).

Zamestnávanie odsúdených osôb predstavuje jeden zo základných spôsobov zaobchádzania s odsúdenými, a taktiež jeden z hlavných faktorov, ktorý napomáha resocializácii osôb prepustených z výkonu trestu odňatia slobody. Pomáha odsúdeným udržať si alebo získať pracovné návyky a dáva im možnosť získať prostriedky na riešenie svojej finančnej situácie, vrátane spoločensky prospešnej úhrady nákladov výkonu trestu odňatia slobody a ďalších úhrad, napríklad plnenia vyživovacej povinnosti voči závislým osobám a hradení ďalších pohľadávok. Európske väzenské pravidlá sa venujú práci väznených osôb vo viacerých pravidlách. Význam práce je zdôraznený v pravidle 26.1 „Práca väznených osôb musí byť vnímaná ako pozitívny element väzenského režimu...“ a úloha zboru v tomto smere v pravidle 26.2 „Väzenské orgány sa musia usilovať o poskytovanie užitočnej práce v dostačujúcom rozsahu.“. Netreba však zabúdať, že aj obvinení majú možnosť pracovať, čo uznáva aj pravidlo 100.1 „Obvineným osobám sa musí ponúknuť príležitosť pracovať, ale nesmie sa od nich požadovať, aby pracovali.“, a v tom prípade sa na ne v zmysle pravidla 100.2 uplatňujú všetky ustanovenia, vrátane tých týkajúcich sa odmeňovania, ako na pracujúcich odsúdených.

4.1 Materiálne a personálne predpoklady

- 4.1.1 Systemizované miesta určené pre plánovaný ústav Rimavská Sobota-Sabová využiť v každom ústave, v súlade so štandardami určenými všeobecne záväznými a internými predpismi, na prislúchajúci počet odborného väzenského personálu zabezpečujúceho zaobchádzanie

krátkodobá
úloha

	s väznenými osobami (pedagógovia, špeciálni pedagógovia, sociálni pracovníci, psychológovia a koordinátori vzdelávania) a liečebného pedagóga v oddieloch pre odsúdených so zdravotným postihnutím.	
4.1.2	Odstrániť nevyhovujúci technický stav existujúcich objektov určených na zamestnávanie obvinených a odsúdených, osobitne objektov v ústavoch na výkon väzby a ústavoch profilovaných na výkon trestu odňatia slobody v strednom a maximálnom stupni stráženia.	krátkodobá úloha
4.1.3	Zjednotiť ponuky vysielaných televíznych programov pre väznené osoby vo všetkých ústavoch.	krátkodobá úloha
4.1.4	Vytvoriť v každom oddiele výkonu väzby viacúčelové miestnosti na realizáciu zmysluplných aktivít.	strednodobá úloha
4.1.5	Vytvoriť v každom ústave priestory na vzdelávanie väznených osôb v rozsahu min. 10 % celkovej kapacity ústavu.	strednodobá úloha
4.1.6	Udržiavať vyhovujúci technický stav existujúcich objektov a výstavba hál určených na zamestnávanie obvinených a odsúdených vo vybraných ústavoch na výkon väzby a ústavoch na výkon trestu odňatia slobody.	dlhodobá úloha
4.2	Štandardizácia a akreditácia	
4.2.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa vytvoria legislatívne podmienky pre zavedenie akreditačného konania pre subjekty realizujúce štandardy resocializačných alebo výchovných vzdelávacích programov vytvorené v rámci národného projektu Šanca na návrat.	krátkodobá úloha
4.2.2	Vytvoriť informačný systém podporujúci zaraďovanie odsúdených do resocializačných, výchovno-vzdelávacích programov a intervenčných aktivít na základe evidovaných diagnostických údajov. <i>Stav plnenia: v štádiu riešenia v rámci projektu OPRaP_SW</i>	krátkodobá úloha
4.2.3	Vytvoriť centrum resocializačných a intervenčných programov, ktoré bude plniť úlohy v oblasti štandardizácie resocializačných a intervenčných programov, vzdelávania poskytovateľov resocializačných a intervenčných programov, udeľovania akreditácie pre poskytovateľov spĺňajúcich určené štandardy, supervízie poskytovateľov a sledovania dopadov štandardizovaných programov.	strednodobá úloha
4.2.4	Vytvoriť dotačnú schému alebo implementovať iný systém financovania resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov externými organizáciami.	strednodobá úloha
4.2.5	Vydať interný predpis, v ktorom sa popíšu základné ciele, cieľová skupina účastníkov, kontraindikácie pri zaradení účastníka a pri realizácii, dĺžka jeho trvania, požiadavky na lektorov / facilitátorov, materiálno-technické požiadavky jeho realizácie jednotlivých štandardizovaných programov.	strednodobá úloha
4.2.6	Vytvoriť systém stratifikácie ústavov na výkon trestu, v rámci ktorého bude v zbore pokrytá požadovaná kapacita na realizáciu vzdelávacích programov všeobecného vzdelávania, rekvalifikačných kurzov, resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov.	strednodobá úloha
4.3	Obvinení	
4.3.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby, ktorou sa odstránia prekážky účasti obvinených na vzdelávacích, pracovných, osvetových, záujmových a športových činnostiach.	krátkodobá úloha

<i>Stav plnenia: zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>		
4.3.2	Vytvoriť personálne a materiálne podmienky na to, aby každý obvinený umiestnený v uzamykateľnej cele trávil primeranú časť dňa (priemerne nie menej ako 8 hodín denne) mimo cely účasťou na cieľných aktivitách rôznej povahy (vychádzky, práca, vzdelávanie, šport, kultúrno-osvetová činnosť).	krátkodobá úloha
<i>Stav plnenia: zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>		
4.3.3	Vytvoriť štandardy programu cieľavedomých aktivít s obvinenými mladistvými zameraného na minimalizáciu negatívnych dôsledkov obmedzenia osobnej slobody na osobnosť mladistvého.	krátkodobá úloha
4.4	Negramotní obvinení a odsúdení	
4.4.1	Zaradiť každého negramotného obvineného a odsúdeného do štandardizovaného kurzu v elementárnej komunikačnej a numerickej gramotnosti.	strednodobá úloha
4.5	Nebezpeční odsúdení a odsúdení s duševným ochorením alebo poruchou osobnosti	čas realizácie
4.5.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa odstráni prekážky účasti odsúdených umiestnených v oddiele s bezpečnostným režimom na organizovaných vzdelávacích, osvetových, záujmových a športových činnostiach mimo cely.	krátkodobá úloha
4.5.2	Spracovať interný predpis, ktorým sa špecifikujú materiálne predpoklady pre využívanie návrhového oprávnenia riaditeľa pre umiestnenie nebezpečného odsúdeného trpiaceho nevyliciteľnou duševnou poruchou do detenčného ústavu.	krátkodobá úloha
4.5.3	Implementovať štandardizovaný zahraničný program alebo vytvoriť program cieľavedomých aktivít s odsúdenými umiestnenými v oddiele s bezpečnostným režimom.	strednodobá úloha
4.5.4	Implementovať osvedčený zahraničný program alebo vytvoriť program cieľavedomých terapeutických aktivít s odsúdenými s duševným ochorením / poruchou osobnosti.	strednodobá úloha
4.6	Väznení cudzinci	
4.6.1	Preložiť ústavné poriadky a všetky ďalšie žiadosti a iné používané dokumenty min. do 5 cudzích jazykov.	krátkodobá úloha
<i>Stav plnenia: riešené v rámci projektu Šanca na návrat</i>		
4.6.2	Rozšíriť základnú odbornú prípravu príslušníkov zboru o poznanie a adekvátne uplatnenie socio-kultúrnych špecifik pri zaobchádzaní s jednotlivými skupinami väznených cudzincov.	strednodobá úloha
4.6.3	Vytvoriť v každom ústave personálne podmienky na koordináciu komunikácie a zaobchádzanie s väznenými cudzincami a vytvorenie možností zaradenia cudzincov do štandardizovaného kurzu slovenského jazyka pre cudzincov.	strednodobá úloha
4.7	Senilné väznené osoby	
4.7.1	Spracovať analýzu senilných väznených osôb, podmienok výkonu väzby a výkonu trestu tejto zväčšujúcej sa skupiny väznených osôb s ohľadom na biopsychosociálne zmeny počas obmedzenia osobnej slobody.	strednodobá úloha

4.8	Zamestnávanie	
4.8.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa základná zložka pracovnej odmeny naviaže na minimálne 40 % výšky minimálnej mzdy podľa osobitného predpisu ¹⁸ . <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
4.8.2	Spolupracovať pri zamestnávaní väznených osôb a iných pracovných činnostiach osobitne s orgánmi miestnej samosprávy, na území ktorej sa jednotlivé ústavy nachádzajú, čo prispeje k pozitívnemu vnímaniu činnosti zboru a jeho propagácii (napríklad spolupráca pri zveľad'ovaní verejných priestorov).	krátkodobá úloha
4.8.3	Spracovať návrh novely zákona o výkone trestu, ktorou sa zmiernia kontraindikácie pre zarad'ovanie odsúdených na vonkajšie pracoviská, a to aj s využitím elektronického monitoringu.	strednodobá úloha
4.8.4	Vytvoriť v každom ústave, s osobitným dôrazom na ústavy v minimálnom stupni stráženia, priestorové a pracovné podmienky pre zamestnávanie obvinených a odsúdených, s osobitným dôrazom na využitie priestorov mimo uzavretých väzenských objektov.	strednodobá úloha
4.8.5	Rozšíriť vlastnú pekárenskú výrobu do viacerých ústavov na výkon trestu odňatia slobody.	strednodobá úloha
4.8.6	Presunúť živočíšnu výrobu z otvoreného oddelenia Rimavská Sobota-Sabová do otvoreného oddelenia Opatovce.	strednodobá úloha
5	Posilnenie vnútornej bezpečnosti a individuálneho výkonu režimových činností	
<i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu</i>	<i>Ako uvádza Výbor CPT v jedenástej všeobecnej správe zverenej v roku 2001 (CPT/Inf(2001)16-part), skutočný profesionalizmus väzenského personálu sa prejavuje v tom, že je schopný jednať s väzňami slušným a ľudským spôsobom, a zároveň venovať pozornosť otázkam bezpečnosti a poriadku. Budovanie konštruktívnych a pozitívnych vzťahov medzi väzenským personálom a väzňami nielen zníži riziko zlého zaobchádzania, ale posilní aj kontrolu a bezpečnosť. Podpora konštruktívnych namiesto konfrontačných vzťahov medzi väzňami a personálom zmierňuje napätie, ktoré je vlastné každému väzenskému prostrediu, a tým výrazne redukuje aj pravdepodobnosť násilných incidentov a s nimi spojeného zlého zaobchádzania.</i> <i>Pri zabezpečovaní vnútornej bezpečnosti a poriadku vo väzenských zariadeniach prichádza k rôznym bezpečnostným incidentom, ktorých zaznamenanie má zásadný vplyv na ich následné vyhodnocovanie. Štandardný kamerový záznam vyhotovený statickou kamerou však nedokáže vhodným spôsobom pokryť všetky udalosti, osobitne tie, pri ktorých dochádza k bezprostrednému kontaktu väzenského personálu s väznenými osobami. Za účelom riešenia požiadaviek týkajúcich sa presadzovania práva sú preto do výstroja policajných zložiek, ale aj vybraného väzenského personálu zavádzané tzv. BODY CAM – telové kamery (BC), označované aj ako kamery na uniforme. Zahraničné skúsenosti ukazujú, že používanie kamier na uniformách viedlo nielen k posilneniu bezpečnosti väzenského personálu, ale podľa niektorých zahraničných štúdií došlo k zníženiu incidentov voči nositeľom kamier až o 53,4 %, či k významnému zníženiu sťažností osôb, voči ktorým sa presadzuje právo (podľa niektorých zahraničných štúdií poklesol počet sťažností na zlé zaobchádzanie policajnými a väzenskými orgánmi</i>	

¹⁸ Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov

od 65 % do 93 %).

V prípade, ak väznená osoba neovláda svoje konanie (nekontrolovateľným správaním môže ohroziť svoj život, zdravie alebo život a zdravie inej osoby), je väzenský personál oprávnený použiť spútavacie popruhy. Okrem spútavacích popruhov však zbor začal aj so zavádzaním humánnejšej a efektívnejšej alternatívy spútavacích popruhov; aktuálne je už v tretine väzenských zariadení na Slovensku zriadená tzv. kompenzačná miestnosť – miestnosť bez nábytku, ktorej vnútorné steny a dvere sú zabezpečené mäkkým a ľahko čistiteľným materiálom odolným voči mechanickému poškodeniu; všetky hrany a rohy miestností sú spravidla oblé a opatrené mäkkým materiálom tak, aby si väznená osoba počas nekontrolovateľného správania nespôsobila žiadne zranenie.

Ďalším opatrením, ktoré okrem eliminácie počtu vstupujúcich osôb do väzníc zníži náklady štátu na poskytovanie právnej pomoci, je zavedenie systému videoporád.

5.1	Elektronické zabezpečovacie prostriedky	
5.1.1	Vybaviť všetky chodby v uzavretých ústavoch monitorovacím kamerovým zariadením.	strednodobá úloha
5.1.2	Vybaviť všetkých príslušníkov zboru vykonávajúcich režimové činnosti vo vnútorných priestoroch ústavu kamerami na uniformách.	strednodobá úloha
5.1.3	Spracovať návrh novely zákona o zbore umožňujúcej používať kamerový záznam v disciplinárnom / trestnom konaní vedenom proti väznenej osobe a v trestnom konaní v prípade vybraných trestných činov v prípade personálu zboru.	strednodobá úloha
5.1.4	Zabezpečiť elektronické monitorovanie obvinených a odsúdených v krízovom stave (odsúdený s identifikovaným vysokým rizikom samovražedného konania) použitím bio senzorov alebo vybavením minimálne dvoch ciel technológiou monitorujúcou vitálne funkcie rizikových osôb umiestnených v cele. <i>Stav plnenia: v štádiu riešenia v rámci národného projektu OPRaP</i>	strednodobá úloha
5.2	Režimové činnosti	
5.2.1	Spracovať štandardy výkonu jednotlivých režimových činností, vrátane spútavania, vykonávania osobných prehliadok a inicializácie nahrávania záznamu kamerami na uniformách.	strednodobá úloha
5.3	Disciplinárne konanie	
5.3.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa vybrané disciplinárne tresty naviažu iba na konkrétne disciplinárne previnenia. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným – zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
5.3.2	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa zjednoduší systém zahľadania disciplinárneho trestu. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
5.3.3	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa predĺži lehota na podanie odvolania. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
5.4	Predvedenie pred oprávnené orgány	čas realizácie

5.4.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa umožní realizácia predvedenia väznenej osoby pred oprávnené orgány prostredníctvom videoprenosu. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	strednodobá úloha
5.4.2	Vybaviť v každom ústave minimálne 75 % miestností určených na predvedenie väznených osôb pred oprávnené orgány zariadením na realizáciu videoprenosu umožňujúcim dôvernú a bezpečnú komunikáciu výhradne s oprávnenými orgánmi, rezerváciu termínu videoporady.	strednodobá úloha
5.5	Mladiství	čas realizácie
5.5.1	Vytvoriť v každom ústave na výkon väzby podmienky na samostatné (oddelené) ubytovania mladistvých väznených osôb mladších ako 18 rokov.	strednodobá úloha
5.6	Dekompenzované väznené osoby	čas realizácie
5.6.1	Vybudovať minimálne jednu kompenzačnú miestnosť v každom ústave.	strednodobá úloha
5.6.2	Spracovať návrh novely zákona o zbore, ktorým sa vypustí používanie spútavacích popruhov.	strednodobá úloha
6	Zlepšenie materiálnych podmienok výkonu väzby a výkonu trestu pre väznené osoby <i>Skutočnosť, že vo väzenskom zariadení je umiestnený vyšší počet väzňov, než na aký bolo naprojektované, má dopad nielen na väznené osoby (stiesnené a nehygienické pomery; neustály nedostatok súkromia), ale nepriamo aj na celú spoločnosť. Hoci sa môže zdať, že preplnenosť väzníc je len problémom väzenskej služby, ide o štrukturálny problém, ktorý priamo alebo nepriamo ovplyvňuje okrem väzenstva aj viaceré funkcie štátu. Preplnenosť väznice má vplyv na (1) zhoršenie vnútornej bezpečnosti väznice, riziko zvýšeného násilného správania medzi väznenými osobami a medzi väznenými osobami a väzenským personálom; (2) zvyšovanie negatívnych vplyvov väzenského prostredia na väznenú osobu (druhý väzenský život, radikalizácia, čierny obchod, šírenie kriminálnej infekcie); (3) znižovanie preventívneho účinku trestu – obmedzené možnosti resocializačných aktivít, obmedzené možnosti rozvoja pozitívnych osobných kontaktov s rodinou a organizáciami postpenitenciárnej starostlivosti; (4) zvyšovanie finančných nákladov na zabezpečenie väzenstva; (5) vytváranie prekážok vydania na trestné stíhanie alebo na výkon trestu odňatia slobody medzi členskými štátmi Európskej únie. Cieľom väzenstva nie je zvyšovať ubytovaciu kapacitu pre ďalšie väznené osoby, ale napomáhať takým systémovým zmenám v trestnej politike, ktoré znižujú počet väznených osôb, resp. vytvárať také podmienky uväznenia, ktoré sú nielen humánne, ale vytvárajú predpoklady pre realizáciu liečebných, terapeutických a resocializačných aktivít znižujúcich riziko recidívy.</i> <i>Výbor CPT pri viacerých kontrolách štátov Rady Európy a následne v minimálnych štandardoch týkajúcich sa ubytovacej plochy na jedného väzňa vo väzenských zariadeniach (CPT/Inf (2015) 44) vyjadril zásadné výhrady k veľkokapacitným celám, v ktorých sú ubytované desiatky väzňov. Vo svojej 11. všeobecnej správe Výbor CPT kritizoval samotný princíp ubytovania vo veľkokapacitných celách, kde sú väznené osoby často držané v mimoriadne</i>	Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu

stiesnených a nezdravých podmienkach. Výbor konštatoval, že popri nedostatku súkromia v týchto celách existuje aj vysoké riziko zastrašovania a násilia, a že je v nich mimoriadne ťažké zabezpečiť riadny dozor. Navyše, v takejto situácii je takmer nespíiteľnou úlohou primeraná diferenciácia jednotlivých väzňov na základe individuálneho hodnotenia rizík a potrieb. V podmienkach slovenského väzensťva sa problém veľkokapacitných cel týka najmä ústavov Dubnica nad Váhom a Ilava.

V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (prípád Kalda v. Estónsko) sa rovnako vo všetkých ústavoch umožní prístup väznených osôb k internetovým stránkam, ktoré obsahujú právne informácie.

6.1	Ubytovacie kapacity	
6.1.1	Plánovať prípravu projektovej dokumentácie na nové ubytovacie jednotky na maximálnu kapacitu pre dve osoby na jednu celu / izbu.	krátkodobá úloha
6.1.2	Zabezpečiť súčinnosť / zrealizovať výstavbu nového objektu na výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody v Rimavskej Sobote.	strednodobá úloha
6.1.3	Zrealizovať výstavbu nového objektu na výkon trestu v ústave Žilina.	strednodobá úloha
6.1.4	Vytvoriť certifikovaný model strednodobej prognózy vývoja väzenskej populácie na Slovensku.	strednodobá úloha
6.1.5	Upraviť stavebno-technicky alebo organizačne hornú hranicu ubytovacej kapacity izieb a cel tak, aby v jednej cele alebo izbe nebolo ubytovaných viac ako 8 väznených osôb bez ohľadu na dodržanie minimálnej ubytovacej plochy.	dlhodobá úloha
6.1.6	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa minimálna podlahová plocha zvýši na 4 m ² pre všetky väznené osoby.	dlhodobá úloha
6.2	Spoločné priestory	
6.2.1	Vybaviť využívané vychádzkové dvory v prípade, že neumožňujú prirodzený priestorový fyzický pohyb (napr. beh), okrem základného športového vybavenia (najmä hrazda, lavička a pod.) aj workoutovými zariadeniami nahradzujúcimi tento pohyb.	krátkodobá úloha
6.2.2	Zabezpečiť, aby všetky na strechách novovybudované vychádzkové dvory umožňovali horizontálny pohľad.	krátkodobá úloha
6.2.3	Spracovať interný predpis, ktorým sa určia minimálne stavebno-ubytovacie štandardy a materiálne štandardy pre projektovanie nových väzenských objektov alebo zásadnú rekonštrukciu existujúcich väzenských objektov vrátane kultúrnych, vzdelávacích a viacúčelových miestností určených napríklad na realizáciu resocializačných a výchovno-vzdelávacích programov a vybraných voľnočasových aktivít.	strednodobá úloha
6.2.4	Vybaviť všetky miestnosti na realizáciu krúžkovej činnosti a športovej činnosti materiálom podľa zamerania krúžkov realizovaných v ústave.	strednodobá úloha
6.2.5	Zabezpečiť v každom ústave na výkon väzby bezbariérový prístup imobilnej väznenej osobe k zabezpečeniu jej základných sociálnych práv a ostatných práv.	strednodobá úloha
6.3	Cely a izby	
6.3.1	Vybaviť všetky cely výkonu väzby elektrickými zásuvkami.	strednodobá úloha
6.3.2	Zabezpečiť, aby výhľad zo žiadnej cely / izby nebol limitovaný tabuľami umiestnenými pred oknami. Zároveň je potrebné, aby do	strednodobá úloha

vnútra prenikala dostatočná intenzita svetla a vzduchu. Taktiež, aby cez okno bolo vidieť von, avšak v maximálnej možnej miere nie do vnútra (ochrany súkromia väznenej osoby).

6.4	Internet	
6.4.1	Spracovať návrh novely zákona o výkone väzby a zákona o výkone trestu, ktorou sa umožní regulovaný prístup väznených osôb na internet. <i>Stav plnenia: riešené čiastočne len vo vzťahu k obvineným - zákon o VV v aktuálnom legislatívnom procese</i>	krátkodobá úloha
6.4.2	Inštalovať v každom ústave zariadenia (kiosky alebo tablety) umožňujúce väzneným osobám regulovaný prístup na internet, podávanie žiadostí elektronickým spôsobom a prístup k ďalším elektronickým službám a informáciám (jedno zariadenie priemerne najviac na 30 väznených osôb s prislúchajúcim softvérovým zabezpečením). <i>Stav plnenia: čiastočne rozpracované</i>	krátkodobá úloha

Bezpečnosť a prevencia

7	Vyššia bezpečnosť a ochrana väznených osôb, väzenského personálu a iných osôb	
Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu	Z dôvodu zvýšenia ochrany a bezpečnosti väzenského personálu, obvinených a odsúdených, ako aj v nadväznosti na odporúčania CPT s dôrazom na zavedenie nesmrtiacich zbraní je zámerom obstarávať špeciálne donucovacie prostriedky, ktoré tvoria základný predpoklad vykonávania služobných zákrokov „dištančným spôsobom“ garantujúcim vyššiu účinnosť, humánnosť a dostatočný zastavovací účinok. Takýto „bezkontaktný“ spôsob vykonania služobného zákroku v porovnaní so štandardným „kontaktným“ spôsobom vykonania služobného zákroku (napríklad použitie obušku, tonfy, hmatov, chvatov, úderov a kopov sebaobrany) minimalizuje riziko zranenia osoby, voči ktorej je služobný zákrok vykonávaný a minimalizuje riziko zranenia zakročujúceho príslušníka zboru. Zároveň dištančné nesmrtiace zbrane vzhľadom na svoje konštrukčné riešenie a funkcionality (najmä výrazný vizuálny, zvukový a svetelný efekt, resp. ich vzájomná kombinácia) predstavujú významný odstrašujúci preventívny prvok s potenciálom vyriešenia bezpečnostného incidentu neintervenčným spôsobom, bez potreby ich reálneho použitia, čím zvyšujú ochranu osobnej integrity obvinených, odsúdených ako aj väzenského personálu a iných osôb (napr. pri použití na súde). CPT pri svojich návštevách zároveň opakovane pripomína, že väzenský personál by pri bežnej činnosti nemal okázalo (resp. viditeľne) nosiť zbrane a demonštrovať tak silu a represiu. Zámerom je postupné nahrádzanie dlhých obuškov skladacími teleskopickými obuškami, ktoré v puzdre na opasku pripomínajú skôr svietidlo ako donucovací prostriedok. Teleskopické obušky sú zároveň efektívnejšími donucovacími prostriedkami, nakoľko umožňujú rozšírené použitie prvkov sebaobrany (napr. spolu s chvatmi a pákami na prekonanie pasívneho odporu). Za účelom ochrany zdravia príslušníkov zboru zaradených v zásahových skupinách a v poriadkových jednotkách ústavov je nutné zabezpečiť účinnejšie a modernejšie balistické vesty, ako aj doplnenie protiúderových kompletov (oblek a prilba). V súčasnosti používané nepriestrelné vesty KIRASA-L zbor nadobudol	

ešte v rokoch 2003 a 2004 v rámci deblokácie ruského dlhu, pričom každodenným používaním viest dochádza k ich postupnému opotrebovaniu, pri predlžovaní revízie sa časť viest zničí a neustále predlžovanie životnosti revíziou nie je z funkčného hľadiska možné.

Tiež je nutné zlepšiť komunikáciu pri zárokoch pod jednotným velením - v súčasnosti nemajú zakročujúci príslušníci zboru vhodné komunikačné systémy, ktoré by im umožňovali spojenie s veliteľom zákroku, ako aj spojenie krízového štábu s veliteľom zákroku, preto je potrebné tento nežiadúci stav odstrániť a zabezpečiť príslušníkom zboru nástroje na efektívnu komunikáciu pri zásahoch pod jednotným velením.

Cieľom inovovania a zavádzania nových výstrojných súčastí je príslušníkom zboru zabezpečiť výstrojné súčasti vzájomne kombinovateľné a hlavne praktické na výkon štátnej služby, aby sa príslušníci zboru pri ich nosení cítili komfortne a neboli obmedzovaní v pohybe a pri vykonávaných zárokoch.

7.1	Výzbroj	
	Obstarať dištančné donucovacie prostriedky.	krátkodobá úloha
7.1.1	Stav plnenia: zazmluvnených 20 ks el. paralyzátorov a 30 ks ručných vrhačov	
7.1.2	Zabezpečiť výmenu gumených obuškov za teleskopické obušky, ktoré nebudú voľne viditeľné počas výkonu štátnej služby.	krátkodobá úloha
	Stav plnenia: zazmluvnených 1 600 ks	
7.1.3	Obstarať a modernizovať samopaly a brokovnice.	strednodobá úloha
	Stav plnenia: pripravuje sa prieskum trhu	
7.2	Osobné ochranné pracovné prostriedky	
7.2.1	Obstarať balistické vesty, prilby a komunikačné sady pod prilby.	krátkodobá úloha
7.2.2	Obstarať protiúderové komplety a vesty proti bodnutiu.	strednodobá úloha

8	Vyššia bezpečnosť objektov chránených zborom	
Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu	Pri zvyšovaní úrovne bezpečnosti v ústavoch zboru, objektu ministerstva, objektov súdov a objektov prokuratúr, ako aj v nadväznosti na plnenie Akčného plánu boja proti terorizmu, sú neoceniteľné služobné psy s udelenou kategóriou vycvičenosti a použiteľnosti na vyhľadávanie nástražných a výbušných systémov. Aktívne sa využívajú pri prehliadkach v ústavoch (cely, miestnosti a vozidlá), pri prehliadkach balíkov, batožiny a vecí, ako aj pri pyrotechnických prehliadkach na súdoch. Pri hľadaní možností zabezpečenia ochrany jednotlivých ústavov je nutné poukázať aj na výhody využitia bezpilotných lietadiel (dronov) pri plnení úloh zboru. Drony ponúkajú širokú škálu využitia v podmienkach zboru, primárne pri bezpečnostných incidentoch a mimoriadnych udalostiach, ako aj pri kontrolovaní a strážení určenej oblasti (zakázané pásmo v ústave, vonkajší priestor pri zabezpečení pracovísk mimo ústavu, perspektívne nahradenie výkonu štátnej služby príslušníkov zboru dronmi na vytipovaných strážnych stanovištiach), ale predovšetkým pri bezprostrednom prenasledovaní a pátraní po osobe na úteku (možnosť prepátrania veľkej plochy za relatívne krátky čas, a to aj v ťažko dostupných terénoch a s využitím termokamery aj pri zlých svetelných podmienkach). V neposlednom rade sa drony tiež dajú využiť na výrobu edukačných a propagačných materiálov zboru. V rámci medzirezortnej spolupráce je tiež zámerom aplikovať do praxe zákonné oprávnenie príslušníka zboru lustrovať osobu vstupujúcu do ústavov, objektu	

detenčného ústavu, objektu ministerstva, objektov súdov, objektov prokuratúr a objektu, v ktorom sídli Súdna rada SR v pátracích informačných systémoch vedených Policajným zborom za účelom zistenia, či vstupujúca osoba je v pátraní. Doposiaľ však nie je sfunkčnená lustrácia v pátracích informačných systémoch vedených Policajným zborom, reálne tak hrozí narušenie bezpečnosti a ochrany uvedených objektov, kedy môže nastať situácia, že napríklad na návštevu obvineného alebo odsúdeného príde osoba, po ktorej je vyhlásené pátranie, alebo obchodného sporu na súde sa zúčastní osoba, na ktorú je vydaný medzinárodný zatykač.

Pri zvyšovaní úrovne bezpečnosti v ústavoch zboru a detenčného ústavu je nevyhnutné poukazovať na riziko použitia dronu na marenie účelu výkonu väzby, účelu výkonu trestu odňatia slobody a účelu výkonu detencie, ako aj na využitie dronu na ďalšiu nelegálnu činnosť (spustenie zbrane alebo drog na vychádzkový dvor ústavu, kontaminovanie klimatizačných rozvodov chemikáliami a pod.). S prihliadnutím na stále častejšie poznatky o preletoch dronov, ich technologickom vývoji a čoraz väčšej dostupnosti širokej verejnosti, ako aj vzhľadom na široké možnosti ich zneužitia, je potrebné obstaráť systémy schopné včas upozorniť na dron, indikovať jeho let, resp. schopné aj prerušiť jeho činnosť. Zároveň na zabránenie prieniku nepovolených vecí do ústavov a do detenčného ústavu je nutné obstaráť röntgeny batožín a vecí, detektory kovov, psychotropných látok a výbušnín, bezpečnostné (telesné) skenery overené dobrou praxou v zahraničných väzenských službách¹⁹, resp. obdobné zariadenia určené na detekciu nepovolených vecí, ako aj detekčné zariadenia umožňujúce vyhľadať v priestore ústavu mobilné telefóny a iné mobilné elektronické zariadenia. V súčasnosti zbor nedisponuje žiadnym detekčným zariadením na odhaľovanie výskytu mobilných telefónov či smart zariadení (s výnimkou ústavu Bratislava), ani detektormi výbušnín a telesnými skenermi. Na základe technologického pokroku a vývoja detekčných prostriedkov, ako aj mobilných komunikačných prostriedkov schopných prenášať zvuk, obraz a dáta je nevyhnutné, aby väznené osoby využívali len schválené a kontrolovateľné komunikačné zariadenia, ktorých hlavným cieľom je podpora extramurálnych vzťahov, musia však byť zabezpečené proti zneužitiu na páchanie trestnej činnosti, resp. nedovolenej činnosti.

S narastajúcim počtom obvinených a odsúdených, ktorí sú vo výkone väzby alebo výkone trestu odňatia slobody za členstvo v zločineckých alebo organizovaných skupinách, ktorých členovia sú umiestnení v rôznych ústavoch, narastá potreba koordinovaného a jednotného postupu pri zaobchádzaní s takýmito obvinenými a odsúdenými, ako aj pri vykonávaní ďalších činností s nimi (napr. eskorty, umiestňovanie). Odhaľovanie nedovolenej činnosti a trestnej činnosti častokrát presahuje pôsobnosť jedného ústavu, a preto z dôvodu zvýšenia efektivity operatívno-pátracej činnosti sa vo vybraných prípadoch javí ako nevyhnutné vytvorenie centralizovanej analytickej jednotky, ktorá by vytvárala podporu operatívno-pátracej činnosti a skráteného vyšetrovania poverených príslušníkov zboru, resp. ďalších orgánov činných v trestnom konaní. Hlavnou náplňou analytickej jednotky bude monitorovať, analyzovať a sústreďovať bezpečnostné poznatky, ktoré budú získavané z odkrytých prameňov, služobnej činnosti, informačných systémov zboru a preventívno-bezpečnostnej služby na prípadné prijímanie bezpečnostných alebo pedagogicko-psychologických opatrení.

¹⁹ Napríklad v Anglicku a Walese začali od minulého roka používať takéto technické zariadenia a za 4 mesiace v 28 väzniciach, v ktorých sa používali, odhalili viac ako 1 376 nezákonných predmetov vrátane drog, zbraní a telefónov, ktoré sa dostávali do väzníc (<https://www.gov.uk/government/news/x-ray-scanners-stop-over-1-000-illegal-items-entering-prisons>).

	Rovnako s narastajúcim rizikom extrémizmu a radikalizácie väznených osôb, ako aj so zvyšujúcim počtom „rizikových“ obvinených a odsúdených so sklonmi k samovraždám a k seba poškodeniam je nevyhnutné zintenzívniť získavanie poznatkov k takýmto osobám, pričom tieto poznatky nemôžu byť získavané len z otvorených zdrojov a informačných systémov zboru, ale musia byť získavané aj z mimorezortných prameňov a poznatkov (napr. Slovenská informačná služba, Vojenské spravodajstvo, Policajný zbor), pričom práve pri takomto získavaní poznatkov sa vyžaduje jednotný koordinovaný a centralizovaný postup a nie je efektívne, aby ho realizoval každý ústav samostatne.		
8.1	Služobní psi		
8.1.1	Vycvičiť služobných psov s kategóriou vycvičenosti a použiteľnosti špeciálny – výbušniny. <i>Stav plnenia: psy sú obstarané</i>	krátkodobá úloha	
8.2	Drony a protidronová ochrana		
8.2.1	Obstarať dron do každého ústavu a detenčného ústavu spolu s preškolením príslušníkov zabezpečujúcich ich obsluhu.	strednodobá úloha	
8.2.2	Obstarať do každého ústavu a detenčného ústavu radary na včasnú detekciu dronu a indikáciu jeho letu.	strednodobá úloha	
8.2.3	Inštalovať v ústavoch s maximálnym stupňom stráženia rušičky dronov.	strednodobá úloha	
8.3	Detekcia nepovolených vecí v ústavoch a detenčnom ústave		
8.3.1	Obstarať röntgeny batožín a vecí, detektory kovov, psychotropných látok a výbušnín, bezpečnostné (telesné) skenery, resp. obdobné zariadenia určené na detekciu nepovolených vecí, ako aj detekčné zariadenia umožňujúce vyhľadávanie mobilných telefónov a iných nepovolených vecí.	krátkodobá úloha	
8.3.2	Vybudovať ďalšie vstupy do určených ústavov na základe výsledkov analýzy potreby a možností.	krátkodobá úloha	
8.4	Lustrácia osôb		
8.4.1	Zabezpečiť lustráciu osôb v pátracích informačných systémoch Policajného zboru a priame prístupy do evidencie trestných stíhaní osôb a evidencie správnych deliktov a priestupkov. <i>Stav plnenia: čiastočne rozpracované</i>	krátkodobá úloha	
8.5	Prevencia a odhaľovanie nedovolennej činnosti, trestnej činnosti, radikalizácie, extrémizmu a samovraždného konania		
8.5.1	Zriadiť na odbore preventívno-bezpečnostnej služby Generálneho riaditeľstva zboru analytickú jednotku s 1 až 2 funkčnými miestami vedúcich odborných referentov špecialistov III.	dlhodobá úloha	
8.6	Vonkajšia ochrana objektov zboru		
8.6.1	Zvýšiť vonkajšiu ochranu objektov ústavu Košice-Šaca rekonštrukciou ohradného múru.	krátkodobá úloha	
9	Vyššia bezpečnosť eskort		
<i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho</i>	<i>Premiestňovanie obvinených a odsúdených mimo strážených objektov zboru za účelom konania na súde, prokuratúre či zo zdravotných dôvodov predstavuje</i>		

stavu	zvýšené riziko úteku alebo napadnutia iných osôb. Z dôvodu zvýšenia bezpečnosti eskort je zámer zaviesť kamery monitorujúce priestor eskortných autobusov na uľahčenie kontroly dodržiavania predpisov zo strany väzenského personálu, ako aj eskortovaných osôb, pričom už samotné vedomie o obrazovom a zvukovom zaznamenávaní priebehu eskorty bude mať preventívny účinok na obvinených a odsúdených, ako aj príslušníkov zboru. Záznamy z kamier monitorujúcich premávku a priestor pred vozidlom možno využiť na objasnenie mimoriadnej udalosti, havárie alebo škodovej udalosti na vozidle a vyvodenie zodpovednosti. Z dôvodu vyššieho zabezpečenia komunikácie počas eskort a lepšieho pokrytia siete ako aj v súvislosti s ukončením výroby analógových rádiostaníc zbor plánuje pripojenie do digitálnej siete Sitno v súčasnosti využívanej útvarmi Ministerstva vnútra SR, Prezídia policajného zboru a Integrovaného záchranného systému.
-------	---

9.1	Kamery v eskortných vozidlách	
9.1.1	Obstarať kamerové systémy do eskortných autobusov a doprovodných eskortných vozidiel.	krátkodobá úloha
9.1.2	Obstarať online monitorovanie pohybu eskortných vozidiel.	strednodobá úloha
9.2	Pripojenie zboru do digitálnej siete Sitno	
9.2.1	Obstarať vozidlové, základňové a prenosné rádiostanice.	strednodobá úloha

Zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti

10 Všeobecné vymedzenie budúceho stavu	Modernizácia a lepšia dostupnosť zdravotnej starostlivosti Napriek priebežnej starostlivosti o priestorové, prístrojové a technické vybavenie nemocnice zo strany zboru sa súčasné nároky na poskytovanie kvalitnej zdravotnej starostlivosti, ktorá má byť v súlade s aktuálnymi medicínskymi poznatkami, neustále zvyšujú. Pravidlo 39 Európskych väzenských pravidiel uvádza, že „Väzenské orgány musia chrániť zdravie všetkých väznených osôb, ktoré sú v ich starostlivosti.“ a komentár k nemu ho ďalej špecifikuje „...Keď štát pozbaví ľudí ich slobody, preberá zodpovednosť starať sa o ich zdravie v zmysle podmienok, za ktorých ich zadrží a individuálneho zaobchádzania, ktoré môže byť potrebné. Väzenské služby majú zodpovednosť nielen jednoducho zabezpečiť efektívny prístup väznených osôb k zdravotnej starostlivosti, ale tiež vytvoriť podmienky podporujúce blaho tak väznených osôb, ako aj väzenského personálu. Väznené osoby nemajú opúšťať väzenské zariadenie v horšom stave ako keď prišli. Toto sa týka všetkých aspektov väzenského života, ale predovšetkým zdravotnej starostlivosti.“. Problémom je v mnohých prípadoch zastaranosť prístrojového a technického vybavenia nemocnice a zdravotníckych zariadení v ústavoch v porovnaní so situáciou v civilných zdravotníckych zariadeniach (napríklad deficit polohovateľných postelí), potreba špecifického vybavenia značnej časti zariadenia izieb nemocnice, ako aj nevyhovujúca kapacita niektorých oddelení nemocnice, nemocnice v súvislosti s umiestňovaním pacientov všetkých stupňov strázenia vrátane doživotných trestov. Tento problém sa týka taktiež oddelenia pre odsúdených so zdravotným postihnutím, kde sú dlhodobo umiestňovaní odsúdení s potrebou nepretržitej ošetrovateľskej a zvýšenej lekárskej starostlivosti (aj s ohľadom na starnutie populácie v SR, a teda aj väzenskej populácie a zvyšujúci sa počet polymorbídnych osôb vyššieho veku). Uvedený problém s kapacitou sa týka aj úsekov ochranných liečení, kde vytvára potrebu zriadenia ďalších kapacít v tejto oblasti.
---	---

Všetky spomenuté oblasti určené na rozvoj sa plánujú realizovať aj v zmysle odporúčaní Európskych väzenských pravidiel, konkrétne pravidla 40.4, uvádzajúceho, že „Zdravotná starostlivosť vo väzenských zariadeniach sa musí usilovať o zisťovanie a liečbu telesných alebo duševných chorôb alebo postihnutí, ktorými môžu väznené osoby trpieť.“ a pokračujúceho pravidlom 40.5 „Na tento účel sa väzneným osobám poskytujú všetky potrebné zdravotnícke, chirurgické a psychiatrické služby, vrátane tých, ktoré sú dostupné v spoločnosti.“.

Ďalším problémom je nedostupnosť lekárov, najmä so špecializáciou v odbore všeobecné lekárstvo na trhu práce, pričom v tejto oblasti sa ako vhodné riešenie javí zapojenie zboru do rezidentského študijného programu v špecializačnom odbore všeobecné lekárstvo, prípadne aj zapojenie sa zboru vhodným spôsobom do pregraduálneho vzdelávania medikov. K zvýšeniu počtu lekárov by prispelo využitie náborových príspevkov. Uvedené oblasti je potrebné vyriešiť aj vo svetle komentára k Európskym väzenským pravidlám, konkrétne k časti zaoberajúcej sa zdravotnou starostlivosťou a to, že „Podmienky, v ktorých sú väznené osoby zadržané, budú mať veľký vplyv na ich zdravie a blaho. Aby väzenské služby splnili svoju povinnosť, majú zabezpečiť primerané štandardy vo všetkých oblastiach, ktoré môžu vplývať na zdravie a hygienu väznených osôb.“.

10.1	Digitalizácia RTG zariadení	
10.1.1	Zabezpečiť digitalizáciu jestvujúcich RTG prístrojov v ústavoch na výkon väzby.	krátkodobá úloha
10.1.2	Zabezpečiť digitálny zubný RTG prístroj v každej zubnej ambulancii zboru resp. digitalizáciu jestvujúcich RTG prístrojov vo všetkých ústavoch.	krátkodobá úloha
10.1.3	Zabezpečovať pri obmene RTG prístrojov už nové digitálne zariadenia.	krátkodobá úloha
10.1.4	Zabezpečiť digitálny panoramatický zubný RTG prístroj v nemocnici.	krátkodobá úloha
10.2	Doplnenie prístrojového vybavenia	
10.2.1	Obstarať terapeutické technické vybavenie nemocnice I. (nevyhnutné pre terapiu pacientov s COVID-19).	krátkodobá úloha
10.2.2	Obstarať diagnostické technické vybavenie nemocnice I. (nevyhnutné pre diagnostiku pacientov s COVID-19).	krátkodobá úloha
10.2.3	Obstarať nemocničné polohovateľné vyšetrovacie ležadlá, posteľe a matrace pre bežných pacientov.	krátkodobá úloha
10.2.4	Obstarať terapeutické technické vybavenie nemocnice II. (na bežnú prevádzku).	strednodobá úloha
10.2.5	Obstarať diagnostické technické vybavenie nemocnice II. (na bežnú prevádzku).	strednodobá úloha
10.2.6	Obstarať nemocničné posteľe a matrace pre imobilných pacientov.	strednodobá úloha
10.2.7	Obstarať zdvíhacie zariadenie pre imobilných pacientov.	strednodobá úloha
10.2.8	Obstarať polohovací zdvíhací systém.	strednodobá úloha
10.3	Rehabilitačná starostlivosť o väznené osoby	
10.3.1	Obstarať rehabilitačné technické vybavenie nemocnice.	strednodobá úloha
10.4	Zdravotnícke zariadenia ústavov	
10.4.1	Vytipovať a pilotne overiť v dvoch ústavoch možnosť nepretržitej prítomnosti zdravotníckeho personálu.	krátkodobá úloha

10.4.2	Trvalo vyčleniť/zrekonštruovať v ústavoch zboru cely/izby ako bezbariérovú lôžkovú časť zdravotníckych zariadení s kapacitou minimálne 1 % z ubytovacej kapacity ústavu a určeným materiálo-technickým a prístrojovým vybavením.	strednodobá úloha
10.4.3	Zaviesť v prípade pozitívnych výstupov pilotného overovania nepretržitej prítomnosti zdravotníckeho personálu, túto prax do všetkých ústavov.	strednodobá úloha
10.5	Starostlivosť o odsúdených so špeciálnymi požiadavkami	
10.5.1	Rozšíriť špecializovaný oddiel odsúdených so zdravotným postihnutím v Nemocnici pre obvinených a odsúdených o oddiel žien nadstavbou objektov F a N v Nemocnici pre obvinených a odsúdených.	krátkodobá úloha
10.5.2	Navýšiť počet ústavov a kapacity oddielov určených pre výkon súdom nariadenej ochrannnej liečby.	krátkodobá úloha
10.5.3	Rozšíriť špecializovaný oddiel odsúdených so zdravotným postihnutím v Nemocnici pre obvinených a odsúdených o oddiel doživotných trestov (4 miesta) nadstavbou objektov F a N v Nemocnici pre obvinených a odsúdených.	strednodobá úloha
10.5.4	Vytvoriť ďalší špecializovaný oddiel ochranných liečení so zameraním na dobrovoľné adiktologické liečenia nadstavbou objektov F a N v Nemocnici pre obvinených a odsúdených.	strednodobá úloha
10.5.5	Zvýšiť kapacity lôžok nemocnice pre infekčných pacientov nadstavbou objektov F a N v Nemocnici pre obvinených a odsúdených.	strednodobá úloha

Ľudské zdroje a vzdelávanie väzenského personálu

11	Personálna stabilizácia a zvyšovanie konkurencieschopnosti na trhu práce	
Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu	<i>V priebehu najbližších rokov bude tiež potrebné naďalej prijímať do zboru personál, ktorý bude pripravovaný a školený aj na podmienky novobudovaného Detenčného ústavu v Hronovciach, ako aj na podmienky v súvislosti s plánovaným zriadením väzenského zariadenia v Rimavskej Sobote-Sabovej. Napriek vytvoreniu príslušných funkčných miest sa totiž súčasné motivačné faktory javia ako nedostačujúce. Aj z toho dôvodu bude potrebné pokračovať v snahe pri presadzovaní legislatívnych zmien v systéme odmeňovania príslušníkov, ale i zamestnancov zboru vykonávajúcich prácu vo verejnom záujme o ďalšie prvky starostlivosti o pracovníkov zboru, s cieľom efektívne prispievať k ich prijímaniu a stabilizácii. Uvedené vyplýva aj z pravidla č. 79.1 Európskych väzenských pravidiel, podľa ktorého „platy musia byť primerané tak, aby pritiahli a udržali vhodný personál“.</i> <i>V súlade s pravidlom č. 79.2 Európskych väzenských pravidiel, v zmysle ktorého „výhody a podmienky zamestnania musia odrážať náročný charakter práce ako jedného z orgánov poverených výkonom práva“ je pre personálnu stabilizáciu zboru rovnako dôležité, v nadväznosti na novelizácie zákona o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov, naďalej zabezpečovať zákonné sociálne istoty príslušníkov zboru.</i> <i>V prostredí zvyšujúcej sa konkurencie zamestnávateľov a ich boja o kvalitný personál sa ako vhodný prostriedok javí snaha o zvyšovanie prestíže a spoločenského uznania zboru v očiach verejnosti i samotného väzenského personálu, vrátane rodinných príslušníkov a príbuzných väznených osôb. Šírenie</i>	

dobrého mena a zvyšovanie povedomia o zbore bude preto i v budúcnosti jedným z nástrojov personálnej práce. Tradičný formát prezentácie využívajúci osobný kontakt nahrádza virtuálny priestor a čoraz väčší vplyv na mienku ľudí získavajú kanály digitálnej komunikácie (sociálne siete, webové stránky, spravodajské portály a pod). Vytváranie podmienok pre spoločné kultúrne, športové a voľnočasové aktivity v zbore, realizácia pravidelných náučno-populárnych akcií pre dospievajúcu mládež, študentov stredných škôl a poslucháčov vysokých škôl, s dôrazom na rovnosť príležitostí, môže podporiť udržiavanie a budovanie pozitívnych vzťahov so zborom. Ďalšou oblasťou je vzájomné prepájanie zboru s inými orgánmi štátnej a verejnej správy (cross connection a networking) pri rôznych verejných a benefičných podujatiach a upriamenie pozornosti na jednotnosť a altruistický prístup zboru nielen prostredníctvom resocializácie väznených osôb, ale aj v rámci pomoci verejnosti a skupinám ľudí, ktorí sa dostali do nepriaznivej životnej situácie.

11.1	Systemizácia a obsadzovanie funkčných miest	
11.1.1	Systemizované miesta určené pre plánovaný ústav Rimavská Sobota-Sabová v počte 28 upraviť na funkčné miesta v Detenčnom ústave Hronovce a následne ich obsadiť.	krátkodobá úloha
11.1.2	Pripraviť jednotnú komunikačnú a marketingovú stratégiu zameranú na zvyšovanie prestíže a spoločenského uznania zboru a nábor nových záujemcov o prácu v zbore.	krátkodobá úloha
11.1.3	Zabezpečiť sústavné zlepšovanie pracovných podmienok pracovníkov zboru.	krátkodobá úloha
11.1.4	Prehodnotiť aktuálnu systemizáciu v plánovanom ústave Rimavská Sobota-Sabová s ohľadom na predpokladaný začiatok prevádzky tohto ústavu v roku 2025 a v tejto súvislosti funkčné miesta obsadzovať.	strednodobá úloha
11.1.5	Iniciovať v rámci legislatívneho procesu nahradenie príplatku za nerovnomernosť príplatkom za štátnu službu v noci, príplatkom za štátnu službu vo sviatok, resp. príplatkom za štátnu službu v sobotu a nedeľu.	strednodobá úloha
11.1.6	Prehodnotiť počty nadriadených, resp. opodstatnenosť jednotlivých úrovní riadenia (napr. z hľadiska počtu riadených pracovníkov, rozsahu agendy, skutočnej disciplinárnej a personálnej právomoci).	dlhodobá úloha
11.1.7	Podporovať pozitívne zmeny a snahu minimálne o zachovanie sociálnych istôt a osobitného systému sociálneho zabezpečenia, vyplývajúce zo zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.	dlhodobá úloha
12	Vzdelávanie a rozvoj ľudských zdrojov, kariérny rast a spolupráca	
<i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu</i>	<i>V oblasti vzdelávania a rozvoja ľudských zdrojov budú aktivity cielené na odbornú prípravu moderného väzenského personálu od vzniku služobného resp. pracovného pomeru až po koncept kontinuálneho kariérneho rozvoja a celoživotného vzdelávania. Trendy z oblasti penitenciárnej starostlivosti potvrdzujú smerovanie k humanistickému prístupu pri zaobchádzaní s väznenými osobami, a s tým súvisiaci čoraz väčší dôraz na využívanie mäkkých zručností väzenského personálu pri interakcii s nimi. Zároveň vnímame čoraz užšie prepojenie a zjednocovanie obsahu vzdelávania väzenského personálu naprieč vzdelávacími inštitúciami väzenských služieb z krajín Európskej únie a podporu</i>	

ich vzájomnej spolupráce pri zdieľaní poznatkov, čomu bude venovaná pozornosť i naďalej.

Dôležitý je rozvoj sociálno-komunikačných zručností a sociálnej percepcie väzenského personálu, ktorý prichádza pravidelne do kontaktu s väzenými osobami, ako aj personálu, ktorý zabezpečuje ochranu a poriadok v objektoch súdov a prokuratúr a prezentuje tak zbor smerom k verejnosti. Cieľom je príprava väzenského personálu počas jeho celej aktívnej služby. Prístup k ďalšiemu vzdelávaniu v prípade príslušníka zboru, ktorý má predpoklady a záujem prehlbovať si kvalifikáciu a odbornosť, je základom individuálneho kariérneho postupu.

Systematické zabezpečovanie príležitostí k učeniu, rozvoju a aktívnemu zapájaniu sa väzenského personálu do celoživotného vzdelávania je jedným z prostriedkov neustáleho zvyšovania jeho kvalít, ako je uvedené aj v pravidle č. 81.2 Európskych väzenských pravidiel, ktoré hovorí, že „...všetok personál si počas celého trvania kariéry udrží a bude rozvíjať svoje vedomosti a odborné schopnosti účasťou na kurzoch ďalšieho doškoľovania a rozvoja, ktoré sa majú organizovať v primeraných intervaloch“. Pre udržanie konkurencieschopnosti zboru na trhu práce, je v tomto smere potrebné podporovať budovanie materiálnych a personálnych kapacít určených na rozvoj odborného a osobnostného rastu väzenského personálu najmä prostredníctvom samostatnej, modernej a dynamickej vzdelávacej inštitúcie zboru s vlastnou právnou subjektivitou. V rámci krajín V4 sme už jedinou krajinou, ktorá nemá vzdelávanie väzenského personálu zabezpečené prostredníctvom samostatnej organizácie. Navyše, spomedzi 32 členov združených v sieti Európskych penitenciárnych vzdelávacích inštitúcií (EPTA) patríme medzi posledných 7 krajín, ktoré nemajú zastúpenie prostredníctvom samostatnej vzdelávacej inštitúcie. Budovaním a rozširovaním siete interných lektorov bude možné podporovať rast väzenského personálu prostredníctvom širokej ponuky vzdelávacích aktivít, kurzov a seminárov zameraných na rozvoj, prehlbovanie i upevňovanie odborných i tzv. mäkkých kompetencií. V tomto duchu bude potrebné zmodernizovať vyučovacie postupy využívané v podmienkach zboru s cieľom zvýšenia podielu participatívnych metód, ako aj zvýšiť adresnosť vzdelávacích aktivít na jednotlivé cieľové skupiny. Je nevyhnutné podporovať platformy na výmenu skúseností, vedomostí a poznatkov na úrovni formálneho, neformálneho aj informálneho vzdelávania s využitím alternatívnych foriem vzdelávania.

Nemenej významnou podmienkou pre získanie a udržanie kvalitného personálu je motivujúci a inšpirujúci manažment. V období nasledujúcich rokov bude preto potrebné implementovať aj systematický rozvoj riadiacich pracovníkov z oblasti riadenia a vedenia ľudí.

12.1 Vstupné vzdelávanie väzenského personálu

12.1.1 Prehodnotiť komplexne formy a obsahovú náplň vzdelávacích aktivít za účelom rozvoja väzenského personálu v súlade s najnovšími trendmi vo oblasti väzenstva a vzdelávania dospelých.

krátkodobá
úloha

12.1.2 Vybudovať priestorovo, organizačne a personálne samostatnú vzdelávaciu organizáciu zboru.

strednodobá
úloha

12.2. Celoživotné vzdelávanie väzenského personálu

12.2.1 Implementovať systematické vzdelávanie príslušníkov na riadiacich pozíciách v oblasti rozvoja manažérskych kompetencií.

strednodobá
úloha

12.2.2 Prehodnotiť aktuálnu systemizáciu a z funkčných miest určených pre

strednodobá
úloha

	plánovaný ústav v Rimavskej Sobote-Sabovej vytvoriť v každom ústave funkčné miesta koordinátorov vzdelávania, ktorí budú okrem koordinácie vzdelávania väznených osôb zabezpečovať koordináciu celoživotného vzdelávania väzenského personálu v priamom kontakte s väznenými osobami (osobitne počas adaptačnej fázy a pri preložení na výkon odborných funkcií v priamom výkone služby).	
12.2.3	Implementovať systematické vzdelávanie väzenského personálu z oblasti psychológie pedagogiky, špeciálnej pedagogiky a liečebnej pedagogiky.	strednodobá úloha
12.3	Kariérny rast	
12.3.1	Aktualizovať a implementovať kompetenčný model, vrátane kariérneho postupu a rastu, s cieľom podporiť systematický rozvoj ľudských zdrojov v celom zbore. <i>Stav plnenia: interné zdroje v prípade využitia SW Attis</i>	strednodobá úloha
12.4	Vysokošpecializovaný personál	
12.4.1	Vytvoriť dostatočné interné kapacity v oblasti softvérovej a aplikačnej architektúry, dátovej architektúry, projektového riadenia, integračného prepájania interných a externých informačných systémov nevyhnutných pre implementáciu existujúcich a pripravovaných IT projektov.	krátkodobá úloha
12.4.2	Iniciovať aktivity smerujúce k získavaniu uchádzačov z radov lekárov a študentov medicíny.	strednodobá úloha
12.4.3	V rámci zákona č. 73/1998 Z. z. hľadať možnosti na stabilizáciu príslušníkov a motiváciu uchádzačov / príslušníkov zboru zabezpečujúcich výkon zdravotných a iných vysokošpecializovaných činností.	strednodobá úloha

Podporné činnosti a udržateľnosť prístupu k životnému prostrediu

13 <i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu</i>	Zabezpečenie základných sociálnych práv väznených osôb <i>S ohľadom na práva väznených osôb sa väzneným osobám poskytuje odev, bielizeň a obuv, ktoré zodpovedajú klimatickým a mikroklimatickým podmienkam a zabezpečia ochranu jeho zdravia pred nepriaznivými účinkami týchto podmienok. Väzneným osobám sa poskytujú súčasti výstroja podľa určených vzorov a noriem. Okrem súčasti výstroja sú väzneným osobám poskytované aj ostatné intendantné materiály. Nedostatok finančných prostriedkov na obstaranie výstrojných súčastí a ostatných intendantných materiálov určených pre väznené osoby sa negatívne prejavuje v predlžovaní intervalov ich obmeny.</i> <i>V porovnávanom období od roku 2018 do roku 2021 bol zaznamenaný priemerný každoročný nárast cien centrálne obstarávaných výstrojných súčastí na väznenú osobu o cca 9 % , čo je potrebné zohľadniť aj vo výške pridelených finančných prostriedkov. V každom ústave zboru sa zabezpečuje pravidelná obmena ústavných odevov, osobnej bielizne, posteľnej bielizne a ostatných intendantných materiálov určených pre väznené osoby v podmienkach výkonu väzby a výkonu trestu odňatia slobody. Ošetrovanie výstrojných súčastí a ostatných intendantných materiálov sa realizuje v ústavoch a centrálnych spádových pracovniach zboru (Banská Bystrica-Kráľová, Leopoldov, Košice-Šaca, Ilava, Sučany a Želiezovce). Technika pracovní je značne poruchová a vzhľadom na ich životnosť aj zastaraná, opotrebovaná a často v havarijnom stave. Priemerný vek zariadení zabezpečujúcich komplexné</i>
---	--

práčovnícke služby je viac ako 15 rokov.

Zbor je zo zákona povinný zabezpečiť trikrát denne stravu pre väznené osoby, ktorá zodpovedá odporúčaným výživovým dávкам, pritom sa prihliada na druh a náročnosť vykonávanej práce, vek a zdravotný stav väznenej osoby. Strava sa pripravuje podľa schválených jedálnych lístkov, receptúr jedál v spoločnom stravovaní, peňažných limitov na prípravu stravy a počtov stravníkov v rozsahu priznaných stravných dávok. Stravnou dávkou sa rozumie určené množstvo stravy, ktoré sa väznenej osobe poskytuje na základe odporúčaných výživových dávok podľa veku, zdravotného stavu, zaradenia do práce a osobitostí vyplývajúcich z požiadaviek kultúrnych a náboženských tradícií. Peňažné limity na prípravu stravy vyjadrujú priemernú hodnotu potravín obsiahnutých v stravných dávkach, zodpovedajú priemernej úrovni cien potravín a sú podkladom na výpočet peňažnej náležitosti stravovania väznených osôb.

Na základe posúdenia dopadu zvyšovania cien potravín na peňažné limity bola v podmienkach zboru preukázaná potreba zvýšenia peňažných limitov na prípravu stravy od 01. 07. 2021, a tým zabezpečené zvýšenie peňažných limitov na prípravu stravy pre väznené osoby a personál zboru o 20 % a zvýšenie peňažných limitov liečebných výživ a diét o 20 % a 30 % v závislosti od finančnej náročnosti konkrétnej diéty priznanej väzneným osobám. Na základe pravidelného sledovania vývoja rastu spotrebiteľských cien potravín a nealkoholických nápojov je predpoklad ďalšieho nárastu cien potravín, z uvedeného dôvodu bude v budúcnosti potrebná úprava peňažných limitov na prípravu stravy v zbere. Po posúdení dopadu zvyšovania cien potravín bola v podmienkach zboru preukázaná potreba zvýšenia peňažných limitov na prípravu stravy.

13.1 **Odievanie**

13.1.1	Zabezpečiť pravidelnú obmenu a obstaranie technologických zariadení určených do pracovných prevádzok.	krátkodobá úloha
13.1.2	Zrekonštruovať centrálnu spádovú pracovňu v ústave Leopoldov a Ilava.	strednodobá úloha
13.1.3	Zrekonštruovať centrálnu spádovú pracovňu v ústave Želiezovce a Sučany.	dlhodobá úloha

13.2 **Stravovanie**

13.2.1	Zabezpečiť pravidelnú obmenu a obstaranie technologických zariadení určených do stravovacích prevádzok.	krátkodobá úloha
13.2.2	Postaviť viacúčelový komplex objekt č. 3 v ústave Ilava.	krátkodobá úloha
13.2.3	Zabezpečiť úpravu peňažných limitov na prípravu stravy pre väznené osoby a pre personál zboru zodpovedajúcich priemernej úrovni cien potravín.	strednodobá úloha
13.2.4	Zabezpečiť obstaranie komplexného stravovacieho systému zabezpečujúceho elektronické objednávanie stravy pre príslušníkov a zamestnancov zboru podľa funkčných požiadaviek zboru.	strednodobá úloha
13.2.5	Obstarať potrebný inventár k zavedeniu a rozšíreniu tabletového systému na zabezpečenie distribúcie a výdaja stravy väzneným osobám, a to najmä v kombinovaných ústavoch, v ktorých sa vykonáva výkon väzby aj výkon trestu odňatia slobody s cieľom eliminovať riziko kontaminácie stravy a nejednotnosti porcií, spotrebu potravín a stratovosť pri výdaji stravy, zvýšiť kvalitu stravy a hygienický štandard výdaja pokrmov ako aj komfort práce v kuchyni a pri výdaji stravy.	strednodobá úloha

13.2.6	Zrekonštruovať vnútorné priestory stravovacích prevádzok v ústavoch Želiezovce a Prešov.	strednodobá úloha
13.2.7	Zrekonštruovať stravovaciu prevádzku ústavu Košice-Šaca a Hrnčiarovce nad Parnou.	dlhodobá úloha

14

Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu

Realizácia projektov so zameraním na udržateľnosť životného prostredia

Pri prevádzke väzenských areálov je potrebné venovať zvýšenú pozornosť dopadom na životné prostredie s prihliadnutím na záväzky SR smerom k zníženiu produkcie CO₂ do roku 2030 a 2050 a možnosti dosiahnuť uhlíkovú neutralitu. Ochrana ovzdušia je jednou z kľúčových politík Európskej únie, ktorej význam v posledných rokoch narastá najmä v súvislosti s potrebou znížiť negatívne vplyvy znečistenia ovzdušia na zdravie ľudí. Je potrebné sa zamerať na modernizácie technologických zariadení (kotolne, čistiarne odpadových vôd) s využitím vyspelých technológií a zariadení na využívanie obnoviteľných zdrojov energie s cieľom dosiahnuť efektívnejšie využívanie energie, znížovanie zaťažovania životného prostredia a taktiež znížovanie nákladov na energie; modernizovať technologické zariadenia stravovacích prevádzok a pracovníckych komplexov. Je nutné nadviazať na opatrenia zabezpečujúce energetickú efektívnosť administratívnych budov zboru a tieto opatrenia smerovať k obnove budov, najmä ubytovacích zariadení (ubytovní), v ktorých sa zabezpečuje výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody, ktoré sú v nepretržitej prevádzke počas celého roku a tvoria významnú časť spotreby energie. S cieľom zmiernenia negatívnych dôsledkov zmeny klímy zrealizovať monitoring s návrhom technických riešení pre budovanie vodozádržných opatrení ako napr. zelené strechy, budovanie bioretenčných systémov, a pod. Pri týchto projektoch bude využívané spolufinancovanie z mimorozpočtových zdrojov v aktuálnom programovom období z operačného programu Kvalita životného prostredia, alebo zo zdrojov Európskej únie v ďalšom programovom období.

Zároveň na zabezpečenie chodu jednotlivých organizačných zložiek je rovnako potrebné pokračovať aj v postupnej obmene osobných motorových vozidiel, ako aj úžitkových vozidiel, pričom pri obstaraní týchto vozidiel bude potrebné zohľadniť povinnosti vyplývajúce z návrhu zákona o podpore ekologických vozidiel cestnej dopravy, ktorý preberá novú smernicu Európskeho parlamentu a Rady Európskej únie z 20. júna 2019 o podpore ekologických a energeticky úsporných vozidiel cestnej dopravy. Okrem uvedených typov motorových vozidiel sa obmena vozového parku týka aj motorových vozidiel na hromadnú prepravu osôb „civilných“ autobusov s obsaditeľnosťou min. 42 osôb, ako aj menších autobusov s obsaditeľnosťou 15 až 25 osôb, ktoré budú slúžiť na zabezpečenie prepravy príslušníkov a zamestnancov zboru pri celozborových akciách (porady, školenia, semináre a podobe).

14.1 Tepelné hospodárstvo a znížovanie emisií zo zdrojov tepla

14.1.1	Zrekonštruovať a modernizovať tepelné hospodárstvo v ústave Sučany a OVT Sabinov.	krátkodobá úloha
14.1.2	Zrekonštruovať tepelné hospodárstvo a areálové rozvody tepla ubytovacieho zariadenia ZVJS Mlynská dolina Mlynská dolina.
<i>Stav plnenia: investičná akcia je od júna 2021 v realizácii.</i>	krátkodobá úloha
14.1.3	Zrekonštruovať a modernizovať tepelné hospodárstvo v ústave Košice-Šaca, Prešov, Želiezovce, Žilina, Nitra-Chrenová, Ružomberok, Levoča, Ilava a LRS Kováčová.	strednodobá úloha
14.1.4	Zrekonštruovať tepelné hospodárstvo v ústave Banská Bystrica-	dlhodobá úloha

Kráľová, Dubnica nad Váhom, Košice, Trenčín, Nitra, Leopoldov a Hrnčiarovce nad Parnou.

14.2	Čistiarene odpadových vôd a nakladanie s odpadovými vodami	
14.2.1	Zrekonštruovať čistiareň odpadových vôd v ústave Sučany. <i>Stav plnenia: prebieha proces VO na zhotoviteľa</i>	krátkodobá úloha
14.2.2	Zrekonštruovať čistiareň odpadových vôd v ústave Želiezovce a Leopoldov.	dlhodobá úloha
14.2.3	Vybudovať čistiareň odpadových vôd v ústave Hrnčiarovce nad Parnou.	dlhodobá úloha
14.3	Vodozádržné opatrenia	
14.3.1	Zabezpečiť pasportizáciu s návrhom riešenia vodozádržných opatrení vo vybraných ústavoch.	krátkodobá úloha
14.3.2	Realizovať vodozádržné opatrenia vo vybraných ústavoch zboru.	strednodobá úloha
14.4	Odpadové hospodárstvo – predchádzanie vzniku rozložiteľných komunálnych odpadov a zhodnocovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov	
14.4.1	Zabezpečiť vo vybraných ústavoch v rámci zboru znižovanie biologicky rozložiteľných komunálnych odpadov ich zhodnocovanie pomocou kompostérov respektíve zriadením malých kompostární.	strednodobá úloha
14.5	Ubytovne pre obvinených a odsúdených – zníženie energetickej náročnosti	
14.5.1	Zrekonštruovať rozvody ZTI a sociálne priestory ústavu Banská Bystrica. <i>Stav plnenia: prebieha proces VO na zhotoviteľa</i>	krátkodobá úloha
14.5.2	Zrekonštruovať tepelnú obálku ubytovacích väzenských objektov v ústave Želiezovce, Nitra-Chrenová, Ružomberok, Košice-Šaca a Banská Bystrica-Kráľová.	krátkodobá úloha
14.5.3	Zrekonštruovať a modernizovať objekt monobloku v ústave Hrnčiarovce nad Parnou - tepelná obálka.	strednodobá úloha
14.5.4	Zrekonštruovať komplexne objekty ústavu Žilina.	strednodobá úloha
14.5.5	Zrekonštruovať tepelnú obálku ubytovacích väzenských objektov v ústave, Dubnica nad Váhom, Košice, nemocnica pre obvinených a odsúdených Trenčín, Nitra, Levoča, Leopoldov, Banská Bystrica, Sučany a Prešov.	dlhodobá úloha
14.6	Pravidelné opravy a údržba majetku štátu v správe zboru	
14.6.1	Vykonávať pravidelnú údržbu a opravy nehnuteľného majetku nehnuteľného majetku.	krátkodobá úloha
14.6.2	Odstraňovať havarijné stavy v oblasti nehnuteľného majetku.	krátkodobá úloha
14.6.3	Vykonať analýzu ďalšej využiteľnosti pamiatkovo chránených objektov v správe zboru.	krátkodobá úloha
14.7	Obmena vozového parku	
14.7.1	Zabezpečiť obstaranie: - eskortných vozidiel s obsaditeľnosťou min. 8 osôb, - sanitných vozidiel, - osobných motorových vozidiel (vrátane ekologických),	krátkodobá úloha

- úžitkových vozidiel,
 - „civilných“ autobusov,
 - nabíjacích staníc na elektromobily.
- 14.7.2 Vykonať analýzu využiteľnosti aj ďalších ekologických vozidiel používaných v podmienkach zboru so zameraním na spotrebu a úsporu palív v zbere. krátkodobá úloha

Informatizácia

15
Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu

Hardvérová a softvérová modernizácia informačných technológií

Pre zabezpečenie technických podmienok pre prácu väzenského personálu a po úspešnej implementácii systému ePrison (podávanie žiadostí väznených osôb elektronickým spôsobom prostredníctvom kioskov a tabletov), čo zefektívni a zrýchli dostupnosť zabezpečovania sociálnych práv väzneným osobám, bude potrebné z dôvodu dynamického technologického rozvoja pravidelne zabezpečovať obmenu hardvérového a softvérového vybavenia informačného systému zboru vrátane zariadení pre účely sieťového prepojenia vnútrorezortnej počítačovej siete, zariadení na bezpečné šifrované prepojenie vnútrorezortnej počítačovej siete, vrátane serverov a diskových polí určených pre účely zabezpečenia virtuálneho prostredia v rámci datacenter organizačných zložiek zboru a generáčnej výmeny a modernizácie technických prostriedkov určených na prácu s utajovanými skutočnosťami vo všetkých služobných úradoch zboru tak, aby spĺňali štandardy Národného bezpečnostného úradu z hľadiska ich hardvérového a softvérového vybavenia.

Obmena systému zálohovania a obnovy (BCP) aplikácií a serverov produkčnej prevádzky v rámci centrálného datacentra na Generálnom riaditeľstve zboru je nevyhnutná. Cieľom je náhrada konceptu ukladania záloh na moderné dátové úložisko s možnosťou deduplikácie a kompresie a vytvorenie sieťovej topológie s potrebnou priepustnosťou na dosiahnutie požadovaného zálohovacieho okna. Riešenie musí umožňovať ukladanie primárnej kópie dát na úložisko s rýchlym prístupom, sekundárnych záloh s kompresiou a deduplikáciou a offline záloh pre účely archivácie a obnovenia v prípade kompromitácie dát alebo pokročilého kybernetického útoku.

Z dlhodobého hľadiska je nevyhnutné sa vysporiadať s aktuálnymi vendor lockovými súčasťami informačného systému zboru a sporné veci riešiť zmluvne dohodnutým eskalačným postupom.

15.1	Hardvérové a softvérové vybavenie	
15.1.1	Zabezpečiť obmenu/upgrade serverov zabezpečujúcich beh virtualizačného prostredia datacentra na Generálnom riaditeľstve zboru.	krátkodobá úloha
15.1.2	Zabezpečiť obmenu serverov zabezpečujúcich prostredie v rámci modulu „Zdravotnícky informačný systém“ zboru.	krátkodobá úloha
15.1.3	Vyvinúť v rámci Operačného programu Integrovaná infraštruktúra softvérové vybavenie zboru na zabezpečenie komplexného zvýšenia kvality procesov v podmienkach zboru, ktoré optimalizujú, inovujú a elektronizujú životný cyklus klienta zboru.	krátkodobá úloha
15.1.4	Vytvoriť zálohovacie/replikačné datacentrum zboru.	krátkodobá úloha
15.1.5	Zabezpečiť obmenu aktívnych a pasívnych prvkov sieťovej infraštruktúry zboru.	strednodobá úloha
15.1.6	Zabezpečiť generálnu výmenu a modernizáciu technických	strednodobá úloha

	prostriedkov určených na prácu s utajovanými skutočnosťami.	
15.1.7	Zabezpečiť obmenu licencií emailových serverov a databázových serverov spolu s užívateľskými licenciami (CAL).	strednodobá úloha
15.1.8	Zabezpečiť obmeny serverov a diskových polí určených pre účely zabezpečenia virtuálneho prostredia v rámci datacenter organizovaných zložiek zboru.	strednodobá úloha
15.1.9	Vytvoriť geografický cluster datacentra zboru.	strednodobá úloha
15.1.10	Zabezpečiť v každom ústave zariadenia (kiosky) umožňujúce väzneným osobám regulovaný prístup na internet, podávanie žiadostí elektronickým spôsobom a prístup k ďalším elektronickým službám a informáciám (jedno zariadenie priemerne najviac na 20 väznených osôb s prislúchajúcim softvérovým zabezpečením).	strednodobá úloha
	<i>Stav plnenia: čiastočne rozpracované</i>	
15.1.11	Zabezpečiť realizáciu informačného systému na evidenciu poskytovania naturálnych náležitostí príslušníkom zboru s prepojením na potrebné informačné systémy zboru.	dlhodobá úloha
15.2	Bezpečnosť a monitoring sietí a informačných systémov	
15.2.1	Nasadiť prostriedky autentifikácie používateľov Informačného systému zboru prostredníctvom biometrie alebo dvojcestnej autentifikácie, identifikačných kariet a jednoznačných identifikátorov.	krátkodobá úloha
15.2.2	Zabezpečiť obmenu systému zálohovania a obnovy (BCP) aplikácií a serverov produkčnej prevádzky v rámci centrálneho datacentra na Generálnom riaditeľstve zboru.	krátkodobá úloha
15.2.3	Vytvoriť monitorovacie a dohľadové centrum (SIEM a SOC).	strednodobá úloha
16	Rozvoj a údržba bezpečnostných systémov ústavov	
<i>Všeobecné vymedzenie východísk budúceho stavu</i>	<i>Rozvoj a údržba bezpečnostných systémov ústavov umožní jednoznačné preukazovanie a objasňovanie dodržiavania zákonných postupov pri výkone štátnej služby s cieľom objektivizácie zákonnosti postupu zúčastnených; súvisí so zvýšením bezpečnosti v objektoch zboru, ako aj so zabezpečením komunikácie a zaistenia bezpečnosti mimo objektov zboru. Zosúladenie stavebných, žienijných, technických, spojovacích a signálno-bezpečnostných prostriedkov súvisí s meniacimi sa podmienkami vo výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody, neustále rastúcim počtom obvinených a odsúdených, postupným technickým zastaraním a nefunkčnosťou pôvodných technických, spojovacích a signálno-bezpečnostných prostriedkov. Vybudovanie nových integrovaných bezpečnostných systémov v ústavoch prispeje k zvýšeniu bezpečnosti a zabezpečí riadne plnenie úloh zboru. Nasadením vstupného a prechodového systému a technológií biometrickej identifikácie osôb sa zabezpečí komplexný prehľad o pohybe príslušníkov a zamestnancov zboru, ako aj obvinených a odsúdených v objektoch zboru. Zvýši sa efektivita a aktuálny prehľad pri predvádzaní obvinených a odsúdených, pri hromadných eskortách na pracoviská a diaľkových eskortách. Prenosné kamerové systémy (livestreamové projekcie) a vybudovanie centrálneho monitoringu bezpečnostných systémov zabezpečia okamžitý prehľad o priebehu mimoriadnych a krízových situácií a zvýši efektivitu pri vyhodnocovaní poplachových signalizácií z bezpečnostných systémov ústavov, čo im umožňuje skvalitniť procesy riadenia a prijímať efektívne postupy pri riešení mimoriadnych a krízových situácií. Zároveň za účelom skvalitnenia procesov riadenia a prijímania efektívnych postupov pri riešení krízových situácií alebo mimoriadnych udalostí v zbore je potrebné vybudovať centrálny monitoring bezpečnostných systémov.</i>	

16.1	Integrovaný bezpečnostný systém	
16.1.1	Inovovať, elektronizovať, modifikovať a zjednotiť v rámci Operačného programu Integrovaná infraštruktúra postupy zboru pri zabezpečovaní systému ochrany objektov a stráženia osôb vybudovaním a modernizáciou elektronického zabezpečenia na báze integrovaného bezpečnostného systému využitím najmodernejších technológií. <i>Stav plnenia: realizuje sa</i>	krátkodobá úloha
16.1.2	Zabezpečiť dobudovanie elektronického zabezpečenia na báze integrovaného bezpečnostného systému v ústavoch Sučany a Želiezovce. <i>Stav plnenia: v štádiu VO</i>	krátkodobá úloha
16.1.3	Zabezpečiť rekonštrukciu signálno-bezpečnostnej techniky v ústave Prešov – Sabinov. <i>Stav plnenia: čiastočne realizované v rámci bezpečnostnej časti OPRaP a v rámci informácie na Úrade vlády</i>	strednodobá úloha
16.1.4	Zabezpečiť dobudovanie integrovaného bezpečnostného systému v ústavoch Nitra-Chrenová a Dubnica nad Váhom. <i>Stav plnenia: čiastočne realizované v rámci bezpečnostnej časti OPRaP a v rámci informácie na Úrade vlády</i>	strednodobá úloha
16.1.5	Zabezpečiť modernizáciu a dobudovanie systémov elektronického zabezpečenia ústavov na báze integrovaných bezpečnostných systémov a vybudovanie štruktúry technickej podpory bezpečnostných systémov zboru.	dlhodobá úloha

IV. ZÁVER

Zbor chce byť široko rešpektovaná a moderná organizácia zabezpečujúca výkon väzby a výkon trestu odňatia slobody v súlade s európskymi štandardmi, ktorá využíva najnovšie vedecké poznatky a uplatňuje progresívne metódy práce, rešpektujúc medzinárodné konvencie, kultúrne a spoločenské špecifiká Slovenskej republiky. Hodnoty zboru by mali byť založené na princípe nediskriminácie, proporcionality nevyhnutných obmedzení súvisiacich s obmedzením osobnej slobody a dodržiavaním maximálnej miery transparentnosti v prístupe k zainteresovaným stranám a tímovej práci. V tomto duchu predstavuje Koncepcie väzenstva na obdobie rokov 2022 až 2030 základný organizačno-plánovací dokument určujúci priority rozvoja vykonávacieho konania.

Hlavnými rizikami plánovaného vývoja sú dlhodobo pretrvávajúce problémy ako najmä

- vysoký počet odsúdených vykonávajúcich nepodmienečné tresty odňatia slobody (s počtom 195 väznených osôb na 100 tisíc obyvateľov je Slovenská republika na druhej priečke s najvyšším počtom väznených osôb na 100 tis. obyvateľov v rámci krajín Európskej únie) či
- nízky podiel uložených alternatívnych trestov a absencia štandardizovaných aktivít realizovaných počas ich priebehu.

Riešením tohto stavu je zmena v systéme podmieneného prepustenia, v systéme umiestňovania a elektronickej kontroly odsúdených v otvorených oddeleniach, zníženia trestných sadzieb vybraných trestných činov ekonomickej, hospodárskej a drogovej trestnej činnosti. Zároveň ostáva kľúčovou realizácia výstavby nového väzenského zariadenia formou PPP projektu v priestoroch otvoreného oddelenia Rimavská Sobota-Sabová. Úspešná realizácia týchto opatrení bude viesť k naplneniu optimistického variantu strednodobej prognózy vývoja počtu väznených osôb, a následne prispeje k zlepšeniu priestorových, materiálno-technických, ako aj personálnych podmienok pre napĺňanie ďalších odporúčaní Výboru CPT a Európskych väzenských pravidiel v oblasti zaobchádzania s väznenými osobami.

Z úloh v predchádzajúcej koncepcii väzenstva boli z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov ako čiastočne splnené alebo nesplnené vyhodnotené úlohy týkajúce sa stavebných, žienijných, technických, spojovacích a signálno-bezpečnostných prostriedkov a potreby ich zosúladienia s aktuálnymi bezpečnostnými potrebami ústavov zboru, súdov a prokuratúr. Dlhodobým nedofinancovaním potrieb na priebežnú obnovu a modernizáciu sú viaceré systémy v jednotlivých ústavoch v kritickom stave a pre naplnenie cieľov v tejto oblasti je kľúčová úspešná implementácia projektu „Optimalizácia procesov riadenia a prevádzky Zboru väzenskej a justičnej stráže“ v rámci Operačného programu Integrovaná infraštruktúra. Tento projekt je aktuálne vo fáze implementácie, ukončenie sa predpokladá do konca roku 2023. Je však potrebné zdôrazniť potrebu spolufinancovania zo štátneho rozpočtu na prevádzku a priebežnú údržbu softvérového a hardvérového vybavenia, ako aj financovanie potrieb, ktoré projekt neobsahuje, ako napr. dobudovanie častí integrovaného bezpečnostného systému v ubytovaniach väznených osôb (signalizačná a komunikačná technika).

Vo vzťahu k napĺňaniu koncepčných zámerov predkladanej Koncepcie v oblasti posilnenia a adresného zaobchádzania s väznenými osobami bude potrebné upraviť vo

vlastných zdrojoch systemizované počty príslušníkov a zamestnancov zboru pridelené pre plánovaný ústav v Rimavskej Sobote-Sabovej v podobe ich prerozdelenia vzhľadom na zabezpečenie činností súvisiacich so spustením novovybudovaného Detenčného ústavu Hronovce v priebehu roku 2022, a taktiež zdravotníckych, pedagogických, strážnych, eskortných a informatických činností, ako aj činností smerujúcich k trvalej udržateľnosti projektov Európskej únie. Rovnako potrebné je plánovanie doplnenia zamestnaneckých miest pre uvedený ústav v Rimavskej Sobote-Sabovej.

V horizonte najbližšieho obdobia predstavuje plán úpravy systemizovaných počtov prerozdelenie v roku 2022 celkovo 199 miest pracovníkov, v roku 2023 celkovo 67 miest pracovníkov a v roku 2024 celkovo 57 miest pracovníkov (v období rokov 2022 - 2024 celkovo teda 323 funkčných miest).

Podmienená úprava systemizovaných počtov príslušníkov a zamestnancov zboru bude riešená v rámci aktuálne pridelených systemizovaných miest pre potreby zabezpečenia plánovaného ústavu v Rimavskej Sobote-Sabovej a potreba zvýšenia systemizácie na zabezpečenie činností zboru v nasledujúci rozpočtových obdobiach bude riešená vo vzťahu k reálnemu spusteniu ústavu v Rimavskej Sobote-Sabovej, s predpokladom v roku 2025.

Výbor ministrov Rady Európy v odporúčaní, ktoré je súčasťou nového znenia Európskych väzenských pravidiel, uznáva prínos Európskeho súdu pre ľudské práva a Výboru CPT. Okrem toho toto odporúčanie zdôrazňuje, že sa nikdy nesmie zabudnúť na zásadu, že **uväznenie sa má využiť len ako krajný prostriedok, tzv. princíp ultima ratio. Pokúša sa znížiť väzenskú populáciu na najnižšiu možnú úroveň.** Táto snaha je zrejmá v Odporúčaní č. Rec(99)22 o preplnenosti väzníc a náraste väzenskej populácie a bola zmienená Výborom ministrov v Bielej knihe o preplnenosti väzníc z roku 2016. Toto odporúčanie a Biela kniha zdôrazňujú dôležitosť využívania pozbavenia slobody iba v prípade najzávažnejších trestných činov. Princíp ultima ratio sa má použiť na obmedzenie zadržania obvinených aj odsúdených. V prípade odsúdených sa majú dôkladne zvážiť alternatívne tresty, ktoré nemajú za následok uväznenie. Štáty tiež majú zvážiť možnosť dekriminalizovať niektoré trestné činy alebo ich kvalifikovať tak, aby sa za ne neudelovali tresty uväznenia.

Ambíciou tejto koncepcie je v dlhodobom horizonte, teda do roku 2030, vytvoriť systém spolupráce väzenstva a probácie s cieľom vytvoriť v Slovenskej republike účinný mechanizmus na presadzovanie, výkon a kontrolu relevantných súdnych rozhodnutí.